

APROBATĂ
prin decizia Consiliului sătesc Țarigrad
Nr.1/9 din 26.02.2024

Strategia de Dezvoltare Comunitară a localității Țarigrad pentru anii 2024-2028

Realizarea acestui document a fost posibilă datorită suportului generos din partea poporului American prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Conținutul acestui material ține de responsabilitatea Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică creat prin Dispoziția primarului nr. 02-1-7-10 din 20 iunie 2023 și nu reflectă în mod necesar viziunea USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

Cuprins

Lista de figuri	3
Lista de tabele.....	3
1. Introducere și rezumat executiv	4
1.1. Fișa de rezumat PSM.....	4
1.2. Contextul național și regional	4
1.3. Comisia și echipele PSM.....	5
1.4. Aprobarea consiliului local.....	5
2. Introducere în planificarea strategică	6
2.1. Dezvoltarea metodologiei de pregătire a planului strategică.....	6
2.2. Cadrul juridic și instituțional privind dezvoltarea comunitară	6
2.3. Informații generale despre comunitate	6
3. Profilul și analiza comunității.....	8
3.1. Caracteristici geografice și de mediu	8
3.1.1. <i>Caracteristici fizico-geografice</i>	8
3.1.2. <i>Planificare spațială</i>	9
3.1.3. <i>Resurse naturale</i>	9
3.1.4. <i>Protecția mediului</i>	10
3.2. Demografie.....	11
3.2.1. <i>Capital uman</i>	11
3.2.2. <i>Forța de Muncă</i>	12
3.2.3. <i>Profil migraționist</i>	12
3.3. Dezvoltare socială.....	13
3.3.1. <i>Educația</i>	13
3.3.2. <i>Cultură</i>	15
3.3.3. <i>Tineret și sport</i>	15
3.3.4. <i>Sănătate</i>	15
3.3.5. <i>Asistență și protecție socială</i>	16
3.3.6. <i>Alte servicii (anti-incendiarie, transport public etc.)</i>	17
3.4. Economia locală.....	18
3.4.1. <i>Specializare economică a localității</i>	18
3.4.2. <i>Infrastructura de sprijinire a afacerilor</i>	20
3.4.3. <i>Potențial de dezvoltare economică locală</i>	21
3.5. Infrastructura	21
3.5.1. <i>Căi de comunicație și transport (drumuri)</i>	21
3.5.2. <i>Fondul locativ</i>	22
3.5.3. <i>Dotarea fondului locativ cu utilități</i>	22
3.5.4. <i>Infrastructura de aprovizionarea cu apă</i>	23
3.5.5. <i>Infrastructura de canalizare</i>	23
3.5.6. <i>Infrastructura de management a deșeurilor</i>	23
3.5.7. <i>Altele</i>	23
3.6. Buna guvernare și management	25
3.6.1. <i>Capacitate administrativă</i>	25
3.6.2. <i>Bugetul Local</i>	26
3.6.3. <i>Gestionarea bunurilor publice</i>	26
3.6.4. <i>Societatea civilă</i>	27
3.7. Analiza SWOT.....	27
4. Strategia de dezvoltare socio-economică	29
4.1. <i>Viziunea comunității</i>	29
4.2. <i>Cadrul și direcțiile strategice</i>	30
4.3. <i>Planul de Acțiuni</i>	31
4.4. <i>Cadrul de monitorizare și evaluare</i>	48
Anexe.....	54

Lista de figuri

Figura 1. Așezarea geografică a s. Țarigrad.....	8
Figura 2. Stema și drapelul s. Țarigrad.....	9
Figura 3. Agenți economici s. Țarigrad.....	18

Lista de tabele

Tabelul 1. Componenta grupului pentru planificare strategică.....	5
Tabelul 2. Indicatori socio-economici s. Țarigrad, 2023.....	6
Tabelul 3. Structura intravilanului localității, ha.....	9
Tabelul 4. Dinamica populației.....	11
Tabelul 5. Populația Natalitatea, mortalitatea și migrația populației, persoane la începutul anului.....	11
Tabelul 6. Repartizarea populației ocupate pe principalele tipuri de activități economice, persoane.....	12
Tabelul 7. Numărul șomerilor înregistrați (la evidența ANOFM).....	12
Tabelul 8. Indicatori privind migrația populației în localitate, 2019-2022.....	12
Tabelul 9. Instituțiile educaționale și de învățământ prezente sat.....	13
Tabelul 10. Numărul copiilor din IET din satul Țarigrad.....	14
Tabelul 11. Numărul copiilor din învățământul primar și secundar general din.....	15
Tabelul 12. Grupuri social-vulnerabile (la început de an 2023).....	16
Tabelul 13. Serviciile sociale prestate în localitate.....	17
Tabelul 14. Agenții economici după forma organizatorico-juridică.....	18
Tabelul 15. Principali agenți economici din localitate.....	19
Tabelul 16. Proiecte derulate / în derulare, (pentru anii 2019 – 2023).....	20
Tabelul 17. Lista bunurilor municipale de o importanță vitală pentru APL și cu potențial pentru eventualii investitori.....	21
Tabelul 18. Infrastructura de transport:.....	22
Tabelul 19. Dinamica asigurării localității cu servicii edilitare:.....	23
Tabelul 20. Sistemul de alimentare cu apă.....	23
Tabelul 21. Zone de agrement.....	23
Tabelul 22. Bazine acvatice.....	23
Tabelul 23. Aparatul primăriei, după sexe, vârste și vechime.....	25
Tabelul 24. Consiliul local, după sexe, vârste și vechime.....	26
Tabelul 25. Veniturile bugetului local, anul 2019-2023, mii lei.....	26
Tabelul 26. Structura cheltuielilor, executate în perioada 2019-2023 (mii lei).....	26
Tabelul 27. Sectorul asociativ (ONG-urile locale).....	27

1. Introducere și rezumat executiv

1.1. Fișa de rezumat PSM

Dezvoltarea durabilă și descentralizarea administrației publice reprezintă un obiectiv major al managementului public național, activități menite să avantajeze o dezvoltare economică și socială echilibrată a localităților prin utilizarea eficientă a tuturor resurselor (umane, materiale și instituționale) și prin eficientizarea activităților la nivel local.

Acest document reprezintă Strategia de Dezvoltare Comunitară (în continuare SDC) a satului Țarigrad pentru perioada anilor 2024 - 2028. Strategia a fost elaborată cu suportul Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică (în continuare GLPS) constituit prin Dispoziția primarului s. Țarigrad nr. 02-1-7-10 din 20 iunie 2023, cu asistența tehnică și metodologică din partea consultanților Business Consulting Institute, în cadrul Programului Comunitatea Mea implementat de IREX și finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Conținutul acestui material ține de responsabilitatea GLPS și nu reflectă în mod necesar viziunea USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

Strategia a urmărit actualizarea viziunii, obiectivelor strategice și planului de acțiuni pentru perioada 2023-2028, precum și dezvoltarea unui portofoliu de proiecte ca parte componentă a strategiei. Strategia pune în valoare punctele forte ale satului și se bazează pe potențialul socio-uman, dezvoltarea economiei locale, a serviciilor publice, a instituțiilor infrastructurii sociale și de afaceri precum și pe capacitatea autorităților publice locale și structurilor societății civile privind asumarea responsabilității pentru procesul de dezvoltare locală. Patru principiile care stau la baza elaborării documentului sunt:

1. promovarea unei guvernări locale eficiente și responsabile;
2. promovarea unui proces decizional participativ și
3. promovarea principiilor dezvoltării durabile la nivel local.

Principalele obiective urmărite de SDC a s. Țarigrad sunt:

1. determinarea viziunii și direcțiilor strategice de dezvoltare, dinamica și profunzimea dezvoltării propuse;
2. eficientizarea activității autorităților publice locale în gestionarea localității;
3. utilizarea eficientă a resurselor financiare;
4. promovarea localității (aspecte unice, irepetabile, competitive); și
5. atragerea surselor externe de finanțare (buget de stat, investiții străine, donații, granturi) pentru a implementa proiectele investiționale planificate.

Beneficiarii Strategiei sunt locuitorii satului Țarigrad, autoritățile administrației publice locale, structurile societății civile, instituțiile educaționale și sociale, sectorul privat, tinerii, precum și toate persoanele interesate în dezvoltarea locală durabilă. SDC a s. Țarigrad pentru anii 2024 – 2028 este structurată pe cinci compartimente și include:

1. profilul comunității (inclusiv analiza SWOT);
2. cadrul general al strategiei (viziunea, misiunea, valorile și direcțiile de dezvoltare);
3. etapele de implementare și monitorizarea implementării strategiei;
4. planul de acțiuni;
5. portofoliul de proiecte prioritare.

Planul de acțiuni pentru anii 2024 – 2028 cuprinde totalitatea acțiunilor/măsurilor orientate spre atingerea obiectivelor strategice, cu indicarea: costului estimativ, perioada de implementare, responsabili pentru realizarea acțiunilor, potențiali donatori, precum și indicatorii de monitorizare și evaluare a rezultatelor așteptate după implementarea fiecărei acțiuni/măsurii.

1.2. Contextul național și regional

Strategia reprezintă un document complex, care are la bază următoarele documente de programare:

- Locală - Strategia locală de dezvoltare socio-economică a raionului Drochia (2018-2025); Planul de dezvoltare economică locală 2021-2028;
- Regională - Strategia Națională de Dezvoltare Regională 2022-2028; Planul Operațional Regional 2022-2024; Programele Regionale Sectoriale/Componenta „Alimentare cu apă și canalizare” din cadrul Strategiei de dezvoltare socio-economică a raionului Drochia (2018-2025) ;
- Națională - Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”; Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030.

1.3. Comisia și echipele PSM

Prezentul document reprezintă Strategia de Dezvoltare Comunitară (SDC) a satului Țarigrad pentru anii 2024-2028, elaborată într-un mod participativ, conform Manualului de utilizare a APL elaborat de programul USAID / Comunitatea Mea (CM) Moldova. Strategia de Dezvoltare Comunitară reprezintă un document de politică publică, care va ghida acțiunile Administrației Publice Locale în următorii 5 ani, în vederea asigurării unui proces continuu și coerent de dezvoltare a satului. Pentru elaborarea strategiei a fost creat un grup de lucru, componența căreia a fost aprobată prin Dispoziția primarului s. Țarigrad nr. 02-1-7-10 din 20 iunie 2023:

Tabelul 1. Componența grupului pentru planificare strategică

Nr.	Numele, prenumele	Locul de muncă	Funcția
1.	Barbieru Petru	Primăria	Primar
2.	Novac Ion	Biserica "Acoperirea Maicii Domnului"	Preot
3.	Bodean Lora	Primăria	Secretar al CL
4.	Bejan Andriana	Primăria	dactilograf
5.	Rotaru Eudochia	CS Țarigrad	Asistenta medicală, consilier
6.	Bărghieru Silvia	Primăria	Contabil-șef
7.	Jitaru Valeriu		Consilier
8.	Rusu Serghiu		Consilier
9.	Grosu Lidia	IET Nr.1	Director
10.	Antoneac Svetlana	Primăria	Specialist superior
11.	Postovan Ala	IET Nr.2	Director
12.	Ojova Rodica	IP gimnaziu "Ion Creangă"	Director
13.	Bodean Ana	IP gimnaziu Țarigrad	Director
14.	Comarnițchi Mihaela	IP gimnaziu Țarigrad	Elevă
15.	Rotari Ilinca	Primărie	Specialist superior
16.	Bejan Petru		Consilier
17.	Bejan Alina	Primăria	Specialist
18.	Conea Viorica	CS Țarigrad	Asistent medical
19.	Proțic Irina	IET Nr.2	Educator
20.	Pleșca Iurie		Consilier
21.	Vlas Cristina		Consilier
22.	Cantemir Raisa	SRL "GlobalFarming..."	Specialist
23.	Tarnovschi Lilia	Primăria	Asistent social
24.	Ojovan Corina	Casa de Cultură	Director interimar
25.	Șevciuc Anatolie		Consilier
26.	Manea Vitalie		Consilier
27.	Sutelnic Ivan		Pensionar
28.	Grosu Andrei		Pensionar
29.	Rusu Valeriu	CAP "Sofagro-Prezent"	Specialist
30.	Dobreanschi Iurie	ÎM "Gospodaria comunală"	Director

Sursa: Primăria Țarigrad

1.4. Aprobarea consiliului local

2. Introducere în planificarea strategică

2.1. Dezvoltarea metodologiei de pregătire a planului strategică

Acest document a fost elaborat cu scopul de a stimula procesul de dezvoltare socio-economică a satului, de a stabili niște repere clare pentru conjugarea efortului comun al membrilor comunității direcționat spre îmbunătățirea calității vieții cetățenilor.

Metodologia de lucru a respectat procedurile tehnice în elaborării unei strategii:

- 1) **Diagnosticul teritoriului**, bazat pe datele existente și realizat cu implicarea părților interesate (administrația publică, mediul de afaceri, societatea civilă) și a responsabililor pe domenii. Această analiză, ce conține o dimensiune tematică, dar și una integrată, a servit drept material de lucru în cadrul grupurilor de lucru.
- 2) **Analiza SWOT** - instrument de analiză a potențialului de dezvoltare a satului, evidențiază punctele tari și slabe, oportunitățile și amenințările rezultate din diagnosticul teritoriului pe baza unui proces participativ al părților interesate (grupuri de lucru sectoriale, interviuri, workshop-uri, focus grup-uri, dezbateri cu cetățenii).
- 3) Strategia conține **viziunea, obiectivele generale și specifice de dezvoltare** și principalele direcții strategice de dezvoltare ale satului. Acestea sunt măsurabile în termeni de timp, relevanță și rezultate concrete.
- 4) **Planul de acțiuni 2024 – 2028** conține acțiunile concrete de întreprins pe termen scurt și mediu pentru atingerea obiectivelor specifice de dezvoltare stabilite în Strategie.

În același context, metodologia de elaborare a asigurat caracterul participativ și transparent al acestui document prin organizarea de interviuri, chestionare, workshop-uri, focus grup-uri, training-uri, grupuri de lucru sectoriale, consultări și audieri publice în fazele esențiale de elaborare, pentru exprimarea nevoilor și aspirațiilor tuturor categoriilor sociale. Au fost respectate principiile egalității și echității de gen, incluziunii și reprezentativității tuturor grupurilor din cadrul comunității (pe criteriile de vârstă, sex, etnie, apartenență religioasă, categorii vulnerabile, etc.).

2.2. Cadrul juridic și instituțional privind dezvoltarea comunitară

Strategia de Dezvoltare Comunitară a satului Țarigrad pentru anii 2024 – 2028 reprezintă un document de planificare strategică integrată la nivel local, un mijloc esențial pentru factorii de decizie, pentru părțile interesate și, nu în ultimul rând, pentru cetățeni, unde sunt identificate cele mai bune soluții pentru creșterea calității vieții prin asigurarea unui mediu sănătos pentru o dezvoltare durabilă pe termen mediu și lung în comunitate.

Strategia a fost elaborată cu suportul Grupului de Lucru pentru Planificare Strategică (în continuare GLPS) constituit prin Dispoziția primarului satului Țarigrad nr. 02-1-7-10 din 20.06.2023, cu asistența tehnică și metodologică din partea consultanților Business Consulting Institute, în cadrul Programului Comunitatea Mea implementat de IREX și finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Conținutul acestui material ține de responsabilitatea GLPS și nu reflectă în mod necesar viziunea USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

2.3. Informații generale despre comunitate

La 01.01.2023, în satul Țarigrad au fost înregistrați următorii indicatori socio-economici:

Tabelul 2. Indicatori socio-economici s. Țarigrad, 2023

	Indicatori socio-economici	2023
1.	Total populație, inclusiv	3988

	Indicatori socio-economici	2023
1.1.	Copii de vârstă (0-6)	189
1.2.	Copii de vârstă școlară (7-17)	412
1.3.	Populație activă (18-57/63)	2341
1.4.	Persoane în etate (pensionari)	1046
1.5.	Populație plecată (migranți)	36
2.	Număr de agenți economici	79
3.	Număr de salariați, inclusiv	384
3.1.	În sfera bugetară	78
3.2.	În economia reală	306
4.	Salariul mediu	7800
5.	Bugetul total executat (venituri) anul 2022	11.692,9 mii lei
5.1.	Venituri proprii, anul 2022	866,7 mii lei
6.	Număr total de gospodării	1630
6.1.	Număr gospodării conectate la apeduct	1358
6.2.	Număr gospodării conectate la canalizare	-
6.3.	Număr gospodării beneficiar de servicii de evacuare centralizată a deșeurilor	-
6.4.	Număr gospodării conectate la rețeaua de gaz	1496
7.	Lungimea drumurilor locale (total km.)	18,75
7.1.	Drumuri locale cu acoperire rigidă (asfalt și "variantă albă")	-
7.2.	Străzi cu iluminat nocturn	88

Sursa: Primăria Țarigrad

3. Profilul și analiza comunității

3.1. Caracteristici geografice și de mediu

3.1.1. Caracteristici fizico-geografice

Țarigrad este un sat din raionul Drochia. Satul este situat la 48.044564 - latitudine nordică și 21.760657 - longitudine estică, având o suprafață de aproximativ 4.46 km², cu un perimetru de 9.74 km. Satul Țarigrad are o suprafață totală de 41.32 km², fiind cuprinsă într-un perimetru de 33.36 km. Suprafața teritoriului administrativ constituie 4065,33 ha. Satul Țarigrad este situat în partea de Nord-vest a raionului Drochia, la o distanță de 4 km de centrul raional și 185 km de capitala Republicii Moldova-Chișinău, și la o distanță de 35 km de orașul Bălți., 4 km de stația de cale ferată Drochia. La Nord satul este mărginit de teritoriul satului Sergheevca, la Sud – or. Drochia, la Vest – s. Ochiul Alb.

Figura 1. Așezarea geografică a s. Țarigrad.

Sursa: Primăria Țarigrad

Localitatea dispune de căi de comunicație de însemnătate locală, cum ar fi șoseaua Drochia-Țarigrad, sectorul de cale ferată, conducta de gaz –Moldovatransgaz.

Istoric Satul Țarigrad a fost atestat documentar pentru prima dată la 27 iulie 1795 sub denumirea de Corbu, iar în 1859 cu cea de Valea Țarigradului (în acel an în sat trăiau 943 locuitori). Primii locuitori care s-au așezat pe moșia satului au fost țăranii din Paustova și Ojova. Nu întâmplător majoritatea localnicilor poartă numele Postovanu și Ojovanu. O parte a moșiei satului se afla în proprietatea unui boier grec, căruia localnicii i-au spus „grecul de la Țarigrad”. Se presupune că de aici se trage și denumirea satului, de altfel unică. În anul 1945 denumirea satului a fost schimbată în Glavan, devenind sediul gospodăriei colective „Boris Glavan” specializată în cultivarea cerealelor, a culturilor tehnice, pomicultură, creșterea animalelor. În anul 1990 s-a revenit la vechea denumire a satului, Țarigrad.

Heraldica satului a fost aprobată prin decizia Consiliului satele Țarigrad nr. 10/1 din 16.09.2004 și inclusă la 12 noiembrie 2015 în Armorialul General al Republicii Moldova de Comisia Națională de Heraldica a Republicii Moldova (Decizia nr.334-IV.01).

Stema satului Țarigrad reprezintă: în câmp verde, o acvila bicefală de aur. Talpa curbata concave, de argint. Scutul timbrat de o coroană sătească de aur. Coroana sătească de aur fixează heraldic faptul că Țarigradul are statutul de sat, reședință de comuna rurală în ierarhia unițiilor administrative-teritoriale din Republica Moldova.

Drapelul satului Țarigrad reprezintă o pânză pătrată verde, purtând în mijloc o acvila bicefală galbenă.

Figura 2. Stema și drapelul s. Țarigrad.

3.1.2. Planificare spațială

Satul Țarigrad nu dispune de plan urbanistic.

Tabelul 3. Structura intravilanului localității, ha

Tipuri terenuri	Suprafață
Total, inclusiv	4065.33
Intravilan	381.47
Terenuri sub construcții	291.40
Terenuri agricole	3264.52
Rezerva	49.12
Drumuri și cai de comunicație	105.08
Ape	105.97
Păduri	133.90
Alte terenuri	

Sursa: Primăria Țarigrad

3.1.3. Resurse naturale

În Regiunea de Nord a Republicii Moldova predomină solurile tipice – cenușii de pădure și de cernoziom cu o fertilitate sporită și cu o alcalinitate înaltă. Doar pe terasele de-a lungul râurilor Nistru și Prut au pătruns aici din sud cerealele de stepă, sub care s-au format cernoziomuri, caracteristice regiunii din preajma Dunării, regiune în proporție de mai mult de nouă zecimi predomină peisajele culturale agricole, apărute cu mai mult de 100 de ani în urmă. Zonele de câmpie cu cernoziom sănătos, viguros sunt ocupate de semănăturile de grâu, de porumb, de sfeclă de zahăr, de floarea-soarelui. Sunt culturi de orz și soia, plantații de tutun și culturi eterice și chiar câmpuri speciale, pentru cultivarea cartofilor. Aici sunt condiții optime pentru concentrarea agriculturii – crearea unor vaste domenii comune de câmpuri și livezi.

Resurse naturale: Suprafața totală a localității este de 4065,33 ha. Resursele de sol din satul Țarigrad ocupă suprafața de 3264,52 ha. Teritoriul satului se află în zona de silvostepă, în păduri crește stejarul, teiul, arțarul, frasinul.

Comori ale naturii: Comunitatea are multe și frumoase comori naturale, numeroase zone cu peisaje sălbatice, colțuri de natură adevărată, puțin modificate de om. Natura e mai consecventă și mai darnică aici decât în alte părți, și aceasta datorită nu numai tezaurului național, pe care l-am avut, dar și unei gospodării mai judicioase.

Relieful: Conform raionării geomorfologice terenurile satului Țarigrad fac parte din micro forma de relief numită Stepă Bălțului, din zona naturală de stepă cu vegetația și lumea animală respectivă. Teritoriul reprezintă un relief ondulat.

Rețeaua hidrografică: Apele freatice pe cumpene și pe versanți se află la adâncime medie. În sat există 4 fântâni arteziene cu apă potabilă care corespund standardelor sanitare, și peste 789 de fântâni de mână, calitatea apei în acestea nu corespunde tuturor cerințelor față de apa potabilă.

Fondul forestier, flora și fauna. Teritoriul satului se afla n zona de silvostepă. Fondul forestier a satului Țarigrad constituie 133,90 ha, în păduri creste stejarul, teiul, arțarul, frasinul și în zona parcurilor salcâmul, salcie. Fauna este reprezentată de către iepurele de câmp, vulpe, mistrețul, gâsca sălbatică, rațe sălbatice, fazanul, porumbelul.

Apele de suprafață și apele subterane. Apele freatice pe cumpene si pe versanți se afla la adâncime medie. In sat exista 4 fântâni arteziene cu apă potabila si peste 789 de fântâni de mana, calitatea apei in acestea nu corespunde tuturor cerințelor față de apa potabila.

Clima: Teritoriul satului Țarigrad se caracterizează cu o climă moderată continentală, cu iarnă scurtă și comparativ caldă, cu vară lungă și călduroasă. Temperatura medie anuală este aproximativ 9.6 grade C. Cantitatea anuală de precipitații este de 450-500 mm.

3.1.4. Protecția mediului

Starea mediului ambiant: Întreprinderea Municipală (ÎM) „Gospodăria Comunală din s. Țarigrad” deservește sistemul de aprovizionare cu aprovizionarea cu apă din localitate la care sunt conectate 1349 de gospodării. În gestiunea întreprinderii sunt 4 fântâni arteziene și traseul de apeduct cu lungimea de 42,7 km. Contorizarea beneficiarilor constituie 100%

Mediul ambiant reprezintă o preocupare majoră în cadrul dezvoltării actuale. Activitatea economică are un impact distrugător asupra mediului ambiant, iar schimbările din mediu ambiant provoacă schimbări de climă. În rezultat probleme de mediu precum poluarea mediului, conservarea biodiversităților, dispariția ecosistemelor naturale au influențe și asupra vieții umane. Problemele de mediu pot fi atribuite factorilor sociali, însă natura lor și importanța pe care o au, au determinat să fie considerați ca factori de importanță majoră. De asemenea majoritatea activităților economice sunt corelate cu protecția mediului, iar tratatele internaționale prevăd mai multe măsuri în care guvernele lumii își asumă diminuarea poluării mediului ambiant. La planificarea politicilor de dezvoltare locală, trebuie luate în considerare și aspectele de mediu ambiant, rezultate din acțiunile propuse spre realizare în cadrul localității.

Principalele probleme rezultă din impactul negativ al poluării apelor, aerului, solului și produselor alimentare asupra sănătății. Lipsa Planurilor de acțiune privind protecția mediului ca instrument de sprijin al comunității în stabilirea priorităților în ceea ce privește problemele de mediu și soluționarea acestora.

Unii agenți economici, utilizează noi tehnologii ce au ca efect reducerea atât consumului de energie termică, cât și emisia CO₂ în atmosferă, în sat lipsește sprijinul mediului de afaceri pentru adaptarea activităților la o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon și dezvoltarea unei conduite eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor.

Factorii de bază care favorizează poluarea mediului sunt: factori industriali - zona industrială, precum și unele întreprinderi amplasate în proxima vecinătate a satului; Gunoștea neautorizată amplasată cu extindere aproape de zona locuibilă;

În același timp, în sat încă mai persistă practica arderii deșeurilor, preponderent de origine vegetală (frunze uscate, vegetație după colectarea roadei pe câmp, crengi după curățarea pomilor etc.), ceea ce are un impact direct asupra calității aerului. Arderea deșeurilor în aer liber generează o serie de factori poluanți: dioxina, poluarea cu particule (fum), hidrocarburi aromatice policiclice, compuși organici volatili, monoxid de carbon, hexaclorbenzen și cenușă.

Unele din efectele nocive ale acestui proces sunt: riscul de boli de inimă, afecțiunile respiratorii, agravează emfizemul pulmonar, cauzează eczeme, cauzează amețeli și dureri de cap, provoacă reacții alergice. Arderea frunzelor în perioada de toamnă-primăvară duce atât la poluarea aerului, probleme de sănătate, cât și la incendii dezastruoase.

Traseul feroviar – Bălți-Cernăuți, cât și auto-magistrala Soroca-Rîșcani favorizează poluarea aerului datorită dioxidului de carbon emis în atmosferă ca urmare a parcurgerii acestor trasee. Pe teritoriul satului nu există depozite de îngrășăminte și nici obiecte radioactive ce ar prezenta un pericol real adresat stării sănătății populației. Din categoria calamităților naturale persistă ploile torențiale cu grindină și vânturile puternice.

Schimbările climatice din Republica Moldova se încadrează în tendința globală de încălzire, având însă particularități regionale legate de poziția pe glob (în partea sud-estică a Europei) și de caracterul reliefului accidentat. Aceste schimbări includ evoluția principalilor parametri climatici (temperatură, precipitații, regimul vânturilor etc.), existența unor fenomene extreme etc.

3.2. Demografie

3.2.1. Capital uman

Populația prezentă cuprinde numărul populației care la momentul actual se află pe teritoriul unității administrativ – teritoriale, inclusiv persoanele domiciliate temporar și exclusiv persoanele temporar plecate în altă localitate/țară. O detaliere a populației stabile a satului - pe grupe mari de vârste - pune în evidență atât capacitatea de reproducere a unei populații, cât și potențialul de muncă și resursele de completare ale acestuia.

Numărul populației satul Țarigrad în anul 2022 a înregistrat un număr de 4024 locuitori.

Numărul populației s-a diminuat cu 181 de persoane, față de datele de la anul 2019 care a înregistrat un număr de 4205 locuitori.

Tabelul 4. Dinamica populației

Anii	Total populația	0-3 ani	3-7 ani	7-16 ani	17-58/63 ani	58/63 ani
2019	4205	191	247	446	2691	874
2022	4024	174	229	427	2520	863

Sursa: Primăria Țarigrad

Îmbătrânirea populației este la fel un fenomen social care deja înregistrează ritmuri majore. Vârsta medie va crește de la 38 ani cifră atestată în 2015 - la 47 ani în 2060. Ponderea persoanelor în etate va crește mai mult de două ori și va constitui 27% din populație. Cea mai mare parte a populației va fi reprezentată de femei care au peste 60 de ani. Un dezechilibru mare între sexe – femei și bărbați pe categorii de vârste se atestă la categoria de vârstă 65+. Ponderea femeilor la această categorie de vârstă este mai mare decât a bărbaților, pe motiv că la bărbați se atestă o rată înaltă de mortalitate din cauza bolilor cardiovasculare în perioada de după 50 ani.

Tabelul 5. Populația Natalitatea, mortalitatea și migrația populației, persoane la începutul anului

Perioada	Populația la început de an	Născuți	Decedați		Numărul persoanelor sosite, oficial	Numărul persoanelor plecate, oficial	Plecați peste hotare la muncă	
			Total	inclusiv copii până la 1 an			bărbați	femei
2019	4205	54	50	2	51	22	22	21
2020	4076	29	70	-	20	18	19	15
2021	4082	43	54	-	16	14	18	20
2022	4024	32	69	-	18	19	15	13
2023	3988	29	44	1	22	25	16	19

Sursa: Primăria Țarigrad

3.2.2. Forța de Muncă

Populația economic activă în localitate este de 2520. Numărul populației inactive este de 1691, motivele inactivității pentru această grupă de populație sunt:

- statut de elev/student – 656 locuitori (26,%);
- copii vârsta preșcolară mică -174 locuitori (6,9%);
- pensionar – 863 locuitori (34,2%) ;
- persoane cu dizabilități -199 locuitori (7,9%);

Tabelul 6. Repartizarea populației ocupate pe principalele tipuri de activități economice, persoane

Anul	2019	2020	2021	2022	2023
Total					
Agricultură	133	125	122	118	117
Industrie	171	175	172	168	167
Construcții	-	-	-	-	-
Comerț	23	20	19	21	22
Transport și comunicații	-	-	-	-	-
Administrație publică	12	12	12	12	12
Învățământ,	54	54	53	54	54
Sănătate și asistență socială	12	12	11	12	12

Sursa: Primăria Țarigrad

La evidența ANOFM Drochia la începutul anului 2023 să înregistrează 18 persoane. Locuri de muncă în sat sunt limitate. Este necesar conlucrarea comunității cu Subdiviziunea Teritorială pentru Ocuparea Forței de Muncă Drochia, care permite șomerilor să beneficieze de subvenție pentru măsura de Inițiative locale, art. 40 din Legea nr. 105 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj. Măsura sus menționată contribuie la crearea locurilor de muncă în sectorul rural, sprijină economia locală, contribuie la stabilizarea comunităților rurale.

Tabelul 7. Numărul șomerilor înregistrați (la evidența ANOFM)

Anul	2019	2020	2021	2022	2023
Total	46	81	60	79	18
bărbați	23	39	31	42	6
femei	23	42	29	37	12

Sursa: Primăria Țarigrad

3.2.3. Profil migraționist

Migrația - un proces continuu, care este influențată de procesele economico-sociale la nivel mondial și cel mai mult sunt afectate țările unde se desfășoară conflictele armate și sărăcie. Migrația internă a populației din Țarigrad are loc din cauza faptului că familiile care au loc de muncă în municipiul Bălți, Chișinău aleg să migreze cu trai acolo, sau locuitorii din sat aleg să se angajeze la lucru în orașul Drochia, Bălți din cauza lipsei locurilor de muncă în sat. Conform datelor din primăria satului Țarigrad, la muncă după hotare au plecat 35 de persoane (16 bărbați și 19 femei), dar numărul persoanelor plecate este mult mai mare.

Tabelul 8. Indicatori privind migrația populației în localitate, 2019-2022

Perioada	Migrația internă		PLECAȚI PESTE HOTARE LA MUNCĂ		
	Sosiți oficial	Plecați oficial	Bărbați	Femei	TOTAL

2019	51	22	22	21	43
2020	20	18	19	15	34
2021	16	14	18	20	38
2022	18	19	15	13	28
2023	22	25	16	19	35

Sursa: Primăria Țarigrad

În anul 2022 în sat au venit în sat 22 de persoane inclusiv 6 persoane refugiații din Ucraina (3 femei și 3 copii).

Implicarea migranților în viața comunității este la un nivel incipient, dar comunitatea are nevoie de implicarea băștinașilor în dezvoltarea satului. Modalitățile de implicare a migranților în dezvoltarea locală și de menținere a legăturii dintre comunitate și cetățenii plecați sunt diverse și trebuie să pornească de la motivația, necesitățile și disponibilitățile migranților. Este necesar de a suplini golul informațional care s-a format între localitatea de baștină și grupurile de migranți prin informarea și consultarea constantă a băștinașilor despre problemele de importanță locală. În acest sens, paginile web și rețelele de socializare joacă un rol important pentru o comunicare cu băștinașii :

<http://tarigrad.sat.md/>;

<https://www.facebook.com/primariatarigrad/>;

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100071304136813>;

<https://www.facebook.com/groups/tarigrad/>;

Inițiativele urmează a fi pornite la nivel local, pentru că migranții nu cunosc la fel de bine problemele locale și nu dispun de timpul necesar pentru a veni cu soluții, ei ar putea să se expună doar pe marginea unor concepte de proiecte bine formulate. Printre proiectele și inițiativele enunțate se numără: donații, acte de caritate, burse de merit pentru elevi, organizarea de seminare, schimb de idei, proiecte culturale, promovarea satului peste hotare, promovarea producătorilor locali peste hotare și în țară, implicarea în proiectele de infrastructură publică. Prognozele asupra numărului populației Republicii Moldova efectuate de ONU, prevede scăderea numărului de locuitori pe întreg teritoriul țării în medie cu 1,1% anual. Tot conform acestor prognoze scăderea de populație în Moldova va fi de -36% prognozată pentru anul 2050 și -51% în anul 2100. Cele mai mari scăderi de populație vor fi în mediul rural.

3.3. Dezvoltare socială

3.3.1. Educația

Serviciile de educație în satul Țarigrad se reprezintă prin instituțiile de nivel preșcolar și gimnazial.

Tabelul 9. Instituțiile educaționale și de învățământ prezente sat

Instituția	Anul înființării	angajați / profesori (educatori)		Suprafața totală (m ²)	Suprafața efectiv utilizată de instituție (m ²)	Limba de predare
		Număr	vârsta medie			
Grădinița de copii nr. 1	1986	22/7	45	4500	3250	română
Grădinița de copii nr. 2	1968	21/6	40	476,9	476,9	română
Gimnaziu Țarigrad	1970	36	50	2772.60	2014	română
Gimnaziu Ion Creangă	1964	29	45	1027	1027	română

Sursa: Primăria Țarigrad

3.3.1.1. Învățământ preșcolar

Autoritatea Publică este fondator și gestionează activitatea instituțiilor de educație timpurie din localitate: Grădinița de copii nr. 1 „Spicușor” și Grădinița de copii nr. 2 „Albinuța”.

Caracteristicile tehnice a grădiniței nr. 1: Instituția este dislocată într-o clădire tip, în stare bună cu o curte amenajată pentru organizarea activității copiilor în aer liber, plantată cu arbori decorativi, clumbe de flori și terenuri înverzite.

Anul înființării: 1986

Suprafață totală: 4500 m²

Suprafață utilizată: 3250 m²

Localizare: Zona centrală a satului

Starea generală tehnico-edilitară:

Aprovizionarea cu apă: Clădirea instituției este conectată la rețelele publice de alimentare cu apă potabilă, apa este în blocurile sanitare și la bucătărie;

Canalizare: Instituția dispune cu sistem de canalizare cu evacuare, în blocurile sanitare este apa caldă și rece;

Sistem de încălzire: Sistemul de încălzire este autonom, cu cazan pe bază de gaze naturale;

Blocurile sanitare sunt încorporate în instituție, sunt comune pentru copii și personal;

Accesibilitatea în instituție: Grădinița are drum de acces bun, nu sunt pante de acces și blocuri sanitare nu sunt adoptate pentru persoanele cu nevoi speciale.

Caracteristicile tehnice a grădiniței nr. 2 : Instituția este dislocată într-o clădire tip, cu mai multe etaje, în stare bună cu o curte amenajată pentru organizarea activității copiilor în aer liber, plantată cu arbori decorativi, clumbe de flori și terenuri înverzite. IET Grădinița nr. 2 „Albinuța” are în gestiunea sa 2 blocuri:

Anul înființării: 1968

Suprafață totală: 476,9 m²

Suprafață utilizată: 476,9 m²

Localizare: Zona centrală a satului

Starea generală tehnico-edilitară.

Aprovizionarea cu apă: Clădirea instituției este conectată la rețelele publice de alimentare cu apă potabilă, apa este în blocurile sanitare și la bucătărie;

Canalizare: Instituția nu dispune de sistem de canalizare centralizat. În blocurile sanitare este apa caldă și rece;

Sistem de încălzire: Sistemul de încălzire este autonom, cu cazan pe bază de gaze naturale;

Veceuri: Blocurile sanitare sunt încorporate în instituție, sunt comune pentru copii și personal;

Accesibilitatea în instituție: Grădinița are drum de acces bun, nu sunt pante de acces și blocurile sanitare nu sunt adoptate pentru persoanele cu nevoi speciale.

Tabelul 10. Numărul copiilor din IET din satul Țarigrad

Instituția	Capacitate totală	Beneficiari reali		
		fete	băieți	TOTAL
Grădinița nr 1	7 grupe	32	39	71
Grădinița nr 2	4 grupe	33	32	65

Sursa: Primăria Țarigrad

3.3.1.2. Învățământ primar și secundar general

În comunitate, de asemenea funcționează două gimnazii gimnaziul Țarigrad și gimnaziul „Ion Creangă”.

Gimnaziul Tarigrad, activează din 1970, sunt angajați 36 de persoane cu vârsta medie de 50 de ani, studiază 174 de copii, din ei 73 fete și 101 băieți.

Gimnaziul „Ion Creangă”, activează din 1964, sunt angajați 29 de persoane cu vârsta medie de 45 de ani, studiază 134 de copii, din ei 67 fete și 67 băieți.

Ambele instituții se află în zona periferică dar bine populată a satului, starea generală a clădirilor este bună, reparația capitală efectuată demult, necesită doar reparație cosmetică de întreținere. Aprovizionarea cu apa este centralizată, apa potabilă este calitativă. Sistemul de canalizare este cu sistem de evacuare, iar sistemul de încălzire este cu cazan. Doar în Gimnaziul teoretic „Ion Creangă”, sunt pante de acces pe lângă scări, dar ușile nu

sunt adaptate pentru persoane cu cărucior și nu există nici un veceu adaptat pentru persoane cu cărucior în ambele instituții

Tabelul 11. Numărul copiilor din învățământul primar și secundar general din

Instituția	Capacitate totală	Beneficiari reali		
		fete	băieți	TOTAL
Gimnaziu Tarigrad	9 clase	73	101	174
Gimnaziu „Ion Creangă”	9 clase	67	67	134

Sursa: Primăria Tarigrad

3.3.1.3. *Învățământ extrașcolar*

În ceea ce privește activitățile extrașcolare din satul Tarigrad, atunci părinții, copii și tinerii din sat optează pentru frecventarea activităților extrașcolare în centrul raional - orașul Drochia. Aceasta să datorează distanței mici de la sat până la oraș (mai puțin de 5 km), disponibilitatea transportului public, posibilitățile părinților de deplasare cu automobilele proprii.

3.3.2. **Cultură**

3.3.2.1. *Instituții de cultură*

Sectorul de cultură din localitate este susținut prin instituțiile existente din localitate. Există Casa de cultură spațioasă în incinta căreia activează biblioteca comunitară, Casa-Muzeul „Boris Glavan” care a fost construită în anul 1964, restaurat în 1974 . Ultima reparație capitală s-a realizat în 2016 etc.

3.3.2.2. *Servicii culturale*

În satul Tarigrad se desfășoară festivalul (5 ediții) „GurmanIA”. Festival de tradiții naționale și folclorice cu bucate tradiționale – sarmale, plăcinte, cozonac, zeamă, mămăligă, fripturică și altele. Expoziții cu porturi populare și activități cultural-artistice a colectivelor locale și oaspeților din RM și România.

3.3.3. **Tineret și sport**

3.3.3.1. *Instituții pentru tineret și sport*

În satul Tarigrad este terenul de fotbal renovat, dotat cu tribune pentru vizitatori.

3.3.3.2. *Serviciile de tineret și sport*

În satul Tarigrad este foarte activă echipa de fotbal FC Tarigrad, care duce faima satului. De asemenea a fost înființată Asociația Obștească „Fotbal Club FC Tarigrad la 15 septembrie 2021.

3.3.4. **Sănătate**

3.3.4.1. *Starea de sănătate a populației*

Pe parcursul anului de serviciile centrului de sănătate au fost asistați 3991 de persoane, pe an 15020 vizite. Servicii prestate:

- Măsurarea T/A;
- Efectuarea ECG;
- Efectuarea analizelor;
- Efectuarea tonometriei;
- Efectuarea examenului ginecologic;
- Efectuarea examinării tensiunii intraoculare;
- Injecții;
- Examenul medical profilactic;
- Elaborarea documentației medicale;
- Monitorizarea tratamentului;
- Vizite la cabinet;
- Vizite la domiciliu.

3.3.4.2. Infrastructura de ocrotire a sănătății

Centrul de Sănătate Țarigrad, se află în centrul satului în incinta primăriei, în stare perfectă și nu necesită reparație. Aprovizionare cu apă centralizată, este apa rece și caldă, disponibilă permanent. Canalizarea locală cu sistem de evacuare. Sistem de încălzire cu gaze naturale pe cazan, încălzire în toată clădire. Blocul sanitar este amplasat în interiorul clădirii, asigurat cu apa caldă și rece. Acces la Centrul de sănătate este prin trepte dar nu sunt pante de acces, ușile nu sunt adaptate pentru persoanele cu cărucior, inclusiv și în blocul sanitar.

3.3.5. Asistență și protecție socială

3.3.5.1. Caracteristicile grupurilor vulnerabile

Categoria populației sărace în satul Țarigrad este reprezentată de persoane vârstnice, femeile singure cu copii minori la întreținere, persoane cu dizabilități, persoane în etate și persoanele cu dizabilități. Acestea au venituri preponderent din pensii și indemnizații de stat, în rare cazuri unele dintre ele au gospodării agricole individuale. Principalele cauze ale sărăciei sunt specifice majorității localităților din republică: venitul familiei nu corespunde cheltuielilor pentru necesități de bază, salariile și pensiile sunt mizere.

Tabelul 12. Grupuri social-vulnerabile (la început de an 2023)

	Total	Femei	Bărbați	Copii
Total				
<i>Persoanele cu dizabilități</i>	199	94	92	13
<i>Persoanele cu dizabilități fizice</i>	138	68	61	6
<i>Persoanele cu dizabilități mentale</i>	8	3	4	1
<i>Persoanele cu dizabilități grave (care nu pot supraviețui fără ajutor extern)</i>	28	11	11	6
<i>Persoanele cu dizabilități medii (capabili pentru activități fără ajutor extern)</i>	36	20	13	3
<i>Persoanele cu dizabilități angajate în câmpul muncii</i>	38	19	19	-
<i>Persoanele în etate</i>				
<i>inclusiv persoanele în etate singuratice</i>	40	33	7	0
<i>Membrii familiilor cu 3 și mai mulți copii</i>	109	19	18	71
<i>Membrii familiilor monoparentale și fără părinți (inclusiv părinți plecați la munci)</i>	180	57	30	93
<i>inclusiv familii conduse de femei</i>	54	19	0	35
<i>Romi</i>	0	0	0	0
<i>Refugiați (din Ucraina)</i>	6	3	0	3
<i>În sărăcie extremă</i>	0	0	0	0

Sursa: Primăria Țarigrad

3.3.5.2. Servicii sociale

Primăria satului Țarigrad oferă servicii de asistență și consiliere persoanelor din categoria social-vulnerabilă prin intermediul 2 asistenți sociali și 4 lucrători sociali. La deservirea celor 4 lucrători sociali sânt 44 persoane singuratice în etate, care necesită sprijin în activitățile cotidiene de zi cu zi și 4 familii în situație de risc. Activitatea asistenților sociali comunitari este un adevărat colac de salvare în depășirea situațiilor de mare dificultate a 43 familii. În anul 2022 au beneficiat de asistența socială 1973 persoane din următoarele categorii sociale: șomeri, persoane fără venituri, copii orfani, familii monoparentale, persoane cu probleme de sănătate și pensionari.

Beneficiile bănești exprimate în transferuri directe constituie unul din mecanismele protecției sociale care în mare parte sunt achitate de la bugetul de stat:

- Indemnizații pentru copii;
- Alocații sociale;
- Compensații de diferite tipuri;
- Ajutor financiar de la Fondul de Susținere Socială;
- Ajutoare sociale;
- Compensații pentru perioada de iarnă;
- Transport social;
- Alte prestații bănești;

Tabelul 13. Serviciile sociale prestate în localitate

ANUL 2022	TOTAL			Pers. în etate			Pers. cu dizabilități			Copii		
	Tot.	F	B	Tot.	F	B	Tot.	F	B	Tot.	F	B
<i>Au beneficiat de prestații sociale (de toate tipuri)</i>	1973											
<i>inclusiv de indemnizații de șomaj</i>	97											
<i>de indemnizație unică pentru nașterea copilului</i>	594											
<i>de indemnizații lunare pentru îngrijirea copiilor</i>	752											
<i>de indemnizații pe motiv de sănătate / incapacitate de muncă</i>	249											
<i>de compensații pentru perioada de iarnă</i>	281	152	129	184	98	86	38	22	16	59	32	27
<i>Vizite de îngrijire la domiciliul</i>	4800	3960	840	3240	2640	600	1360	1320	240	0	0	0
<i>Alte servicii sociale: Servicii de Asistență Comunitară</i>	1411	696	715	1046	529	517	249	103	146	116	64	52
<i>Servicii de Asistență Personală</i>	4	0	4	0	0	0	2	0	2	2	0	2
<i>Servicii de îngrijire la domiciliu</i>	40	33	7	2	22	5	13	11	2	0	0	0

Sursa: Primăria Țarigrad

3.3.6. Alte servicii (anti-incendiare, transport public etc.)

Serviciul de transport public este organizat din satul Țarigrad spre centrul raional Drochia prin 20 de rute zilnic cu capacitatea de 240 de pasageri, cu prețul de 7 lei. Sunt trei rute zilnic private în direcția Chișinău cu costul călătoriei de 132,86 lei.

3.4. Economia locală

Conform datelor statistice ale primăriei, în orașul satul Țarigrad sunt înregistrați 79 agenți economici, dintre care cea mai mare parte dintre ei activează în calitate de gospodării țărănești –60 (75,94, %), și 6 (7,59%) întreprinderi individuale cu drept de persoană juridică, o cooperativă, o întreprindere de stat, o întreprindere municipală, 9 (11,39) societăți cu răspunderea limitată, 1 societate pe acțiuni. Totodată se constată o diversitate redusă a activităților economice, ce denotă o dezvoltare slabă a sectorului de afaceri.

Din numărul total al întreprinderilor cu drept de persoane fizice cea mai mare pondere o dețin întreprinderile individuale – 54%, iar 46% reprezintă întreprinderi cu drept de persoană fizică care activează în bază de patentă, care de cele mai dese ori urmăresc scopul de a dezvolta afaceri mici de familie și nu au capacitatea de a oferi locuri de muncă.

Din numărul total al întreprinderilor cu drept de persoane juridice, 92% reprezintă societăți cu răspundere limitată, 4% sunt societăți pe acțiuni, 3% (6) întreprinderi municipale și 1% cooperative.

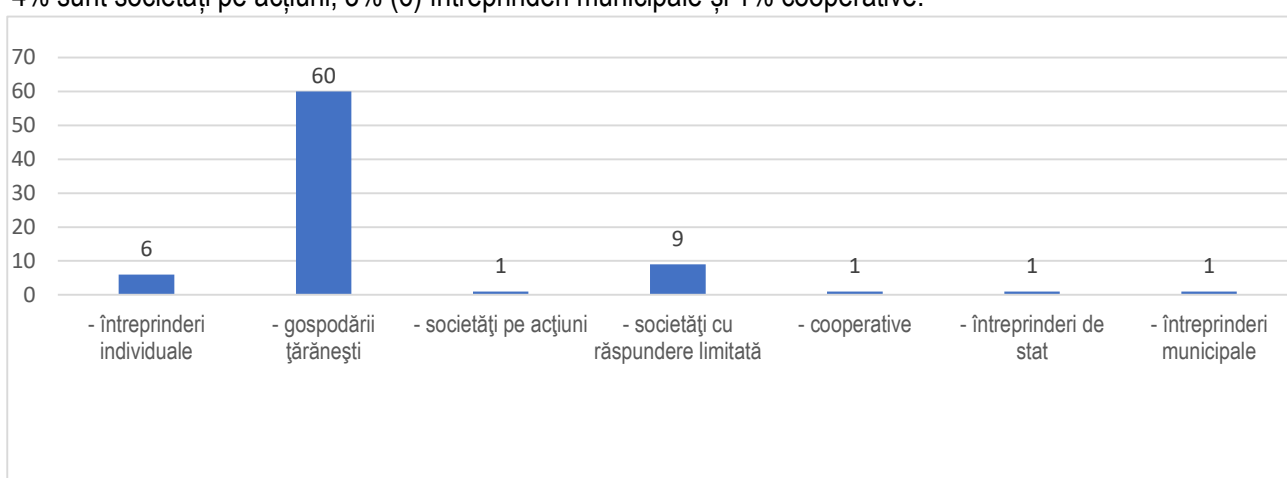

Figura 3. Agenți economici s. Țarigrad
Sursa Primăria Țarigrad

3.3.7. Specializare economică a localității

Baza economiei satului o formează circa 19 agenți economici, dintre care 4 mari. SA "Moldovatrangaz", generează venituri majore al bugetului local. Comerțul în satul Țarigrad este reprezentat prin întreprinderi de comerț, magazine care au în asortiment produsele alimentare și de uz casnic, magazin de materiale de construcții și sala festivă.

Tabelul 14. Agenții economici după forma organizatorico-juridică

Agenți economici	2019	2020	2021	2022
Total:	40	37	82	79
Întreprinderi cu drept de persoane fizice, inclusiv:				
- întreprinderi individuale	7	6	6	6
- gospodării țărănești	126	126	64	60
Întreprinderi cu drept de persoane juridice, inclusiv:				
- societăți pe acțiuni	1	1	1	1
- societăți cu răspundere limitată	10	8	8	9
- cooperative	1	1	1	1
- întreprinderi de stat	1	1	1	1
- întreprinderi municipale	1	1	1	1
Instituții și organizații neguvernamentale			3	4

Sursa Primăria Țarigrad

3.3.7.1. Agricultură

Sectorul agrar este reprezentat de întreprinderile:

- SRL „Global Farming International” – comerț de produse agricole;
- CAP „Sofagro-Prezent” - servicii în creșterea animalelor;
- SRL „Fenix-Trade” - Depozit agro;
- SRL „CHIMAVIT INVEST” - servicii de morărit.

Sectorul agrar este reprezentat și de gospodării țărănești, care se confruntă cu anumite dificultăți:

- Piața de desfacere bine determinată și planificată;
- Producătorii agricoli au posibilități restrânse de a realiza produsele obținute;
- Puține proiecte accesibile vin în susținerea micului business.
- Acces la informație redus privitor la tehnologiile moderne.
- Procesul de creditare a producătorilor agricoli este foarte anevoios și îndelungat.
- Prețurile la motorina și piese de schimb sunt exagerate.
- Susținere mica din partea statului în demararea afacerilor private.

O parte din aceste probleme e posibil de rezolvat prin asocierea producătorilor mici.

3.3.7.2. Industria

Sectorul industrial al satului este puțin dezvoltat.

3.3.7.3. Comerțul și serviciile

În satul Țarigrad sectorul antreprenorial este reprezentat de către 19 agenți economici. Într-un număr considerabil de persoane este implicat în activități comerciale sau merg la muncă în centru raional sau municipiul Bălți.

Tabelul 15. Principalii agenți economici din localitate

N.d	Denumire agent economic	Anul constituirii	Gen de activitate
1	II „Nina Jitaru”	1998	Comerț prod. alimentare
2	II „Trevio-lina”	1987	Comerț prod. alimentare
3	II „Igor Lisnic”	2003	Comerț prod. alimentare
4	II „Covaliuc Victor”	2015	Comerț prod. alimentare
5	SRL „Tudana”	2003	Comerț prod. alimentare
6	SRL „Alcomax”	1995	Sala festivități
7	II „Manea Nina”	2017	Comerț prod. alimentare
8	SRL „Maxcon-Nord”	2010	Comerț prod. alimentare
9	II „Crismaru Victor”	2014	Comerț prod. alimentare
10	SRL „Family Shop”	2013	Comerț prod. alimentare
11	SRL „Transautogaz”	2001	Distribuția și furnizarea gazelor naturale
12	II „Turcan Vitalina”	2015	Comerț prod. alimentare
13	SRL „Fenix-Trade”	2009	Depozit agro
14	CAP „Sofagro-Prezent”	2009	Servicii în creșterea animalelor
15	SRL „Global Farming International”	2010	Comerț agricultură
16	SA „MOLDOVATRANSGAZ”	2012	Servicii de transportare a gazelor naturale
17	SRL „CHIMAVIT INVEST”	2023	Servicii de morărit
18	SRL „Farmacia satului”	2017	Activități farmaceutice
19	SRL „Algeu-com”	2015	Televiziune prin cablu

Sursa Primăria Țarigrad

3.3.7.4. Turism

Turismul este un factor stimulator al progresului social-economic. Îmbunătățește comunicarea între oameni de diverse culturi, încurajează afacerile, sprijină dezvoltarea durabilă și economia unei comunități, îmbunătățește calitatea vieții cetățenilor. Satul Țarigrad dispune de un potențial turistic mai mult decât remarcabil, caracterizat de o situație geografică favorabilă, plină de pitoresc și diversitate ale peisajului, amplasat în preajma centrului raional Drochia (nod feroviar și rutier important).

Dacă urmărim atent în satul Țarigrad putem observa că resursele turistice sunt destul de multe și foarte interesante, dar slab exploatate din următoarele considerente: resurse financiare puține la populație și APL, atractivitatea slabă, inițiere mică în cunoașterea legislației, proiecte investiționale puține din țară și de peste hotare în domeniul turismului.

Obiective turistice:

- Biserica cu hramul „Sfântului cneaz Alexandru Nevski”
- Biserica cu Hramul „Acoperimântul Maicii Domnului”
- Gospodăria țărănească „Rusu Sergiu” de creștere a pomușoarelor.
- Pădurea de salcâm.
- Muzeu satului.
- Instituțiile de Educație Timpurie
- Gimnaziile din sat.
- C.A.P. „Sofagro-Prezenti” fondată în 2010.
- Monumentele din sat
- Izvorul din partea centrală a satului
- Stadionul satului
- „Global Farming International” SRL

Satul Țarigrad a dat mari personalități ale istoriei naționale între care amintim:

- Ion Costăș (a.n. 1944) – General sovietic de aviație, care a îndeplinit funcția de ministru al afacerilor interne în Guvernul Republicii Moldova (1990-1992)
- Lilia Ojovan a.(n. 1986) – este o vedetă de televiziune din Republica Moldova. A debutat în 2008 în calitate de reporter și prezentator la Muz TV. Ulterior a devenit și producătoarea emisiunilor „Pro News” și „Teascul Muzical”, în cadrul emisiunii matinale „Deșteptarea” de la Jurnal TV.
- Sergiu Istrate (a.n. 1980) – cunoscut după numele de scenă Sasha Lopez, este un muzician, compozitor, DJ și producător musical.

3.3.8. Infrastructura de sprijinire a afacerilor

În perioada 2019-2023 în satul Țarigrad au fost implementate și/sau sunt în derulare mai multe proiecte pentru dezvoltarea socio-economică a localității după cum urmează:

Tabelul 16. Proiecte derulate / în derulare, (pentru anii 2019 – 2023)

Anii	Denumirea proiectului	Finanțator	Valoarea proiectului, mii lei
2019	Iluminare stradală	APL	3088,20
2019	Reparația drumului	APL	1420,00
2019	Construcția unui parc la memorial	APL	197,00
2019	Reparația capitală la Căminul Cultural	APL	278,60
2020	Iluminare stradală	APL	243,10
2020	Construcții la stadion	APL	147,20
2020	Reparație capitală la Căminul Cultural	APL	216,30
2021	Iluminare stradală	APL	2911,5

Anii	Denumirea proiectului	Finanțator	Valoarea proiectului, mii lei
2021	Teren sportiv grădinița Nr.1	APL	284,0
2021	Amenajarea terenului de joaca p/u copii în parc	APL	447,0
2021	Reparație capitală la Căminul Cultural	APL	268,8
2022	Teren sportiv la grădinița nr.2	APL	539,0
2022	Teren sportiv grădinița Nr.1	APL	258,0
2022	Teren sportiv la gimnaziu	APL	717,5
2022	Construcții la stadion	APL	319,6
2022	Stela la intrarea în sat	APL	286,7

Sursa Primăria Țarigrad

3.3.9. Potențial de dezvoltarea economică locală

Economia locală totuși, oferă perspective reale pentru deschiderea întreprinderilor mici și mijlocii în domeniile comerciale. Garant al succesului este potențialul uman, infrastructura rutieră favorabilă, apropierea de centrul raional ș.a. Un compartiment aparte la capitolul perspective revine proiectelor de implementare a parteneriatelor publice private.

Tabelul 17. Lista bunurilor municipale de o importanță vitală pentru APL și cu potențial pentru eventualii investitori

	Denumire edificiu	amplasare edificiu (centrul satului, la periferie, etc.)	Anul construcției	Suprafața	Starea fizică actuală	Tip proprietate
1	Clădirea școlii auxiliare	Centrul satului	1937	400m.p.	satisfăcătoare	public
2	Fântâna arteziană N 1	periferie	2008	0,15ha	bună	public
3	Fântâna arteziană N 2	periferie	2010	0,10 ha	bună	public
4	Fântâna arteziană N 3	periferie	2011	0,08ha	bună	public
5	Fântâna arteziană N 4	periferie	2013	0,15ha	bună	public
4	Teren rezerva primăriei	extravilan		49 ha	bună	public

Sursa Primăria Țarigrad

3.4. Infrastructura

Infrastructura satului Țarigrad se caracterizează ca fiind într-o stare medie, fiind întreținută anual din resursele bugetare existente. Așezarea geografică este relativ favorabilă în apropierea or. Drochia – centru raional, existența unei infrastructuri rutiere favorabile, existența în zonă a unor obiective naturale de o valoare remarcabilă, deschide premise de dezvoltare economică a satului, în deosebi prin dezvoltarea turismului și a comerțului.

3.4.1. Căi de comunicație și transport (drumuri)

Telecomunicații: La rețeaua telefonică a Î.S. „Moldtelecom” sunt abonate 1061 (1041 – telefonie fixa, 20 – radiotelefon) de gospodării din 1325 locuibile în rest majoritatea dispun de telefonie mobilă. În 2016 a fost reconstruită rețeaua de telefonizare cu modernizarea stației de telefoane. Acest fapt a permis majorarea numărului abonaților. Acoperirea cu telefonie mobilă este bună . În anul 2013 a fost construită stația de telefonie mobilă I.S. „Moldtelecom. De calculatoare dispun 1400 de locuitori dintre care 1400 au acces la internet, instituțiile social economice (gimnaziile, grădinițele de copii, primăria, biblioteca publică, centrul de sănătate, oficiul poștal) sunt conectate la internet

Rețele de transport

Lungimea totală a rețelei de drumuri în satul Țarigrad este de 18,75 km, dintre care 4,275 km sunt de importanță națională cu îmbrăcăminte rigidă, 14,48 km sunt de importanță locală, 4 stații de așteptare. Rețeaua de transport a satului este reprezentată prin transportul auto și existența căii feroviare. Este rută funcțională auto de maxi-taxi tranzit și viceversa pe traseul Drochia-Fîntînița. Rută funcțională de maxi-taxi pe traseul Drochia-Țarigrad și

Țarigrad- Drochia la fiecare oră. Zilnic prin satul Țarigrad circulă transportul public de pasageri conform rutelor tranzit :

- Rediul-Mare - Chișinău la orele 6.45
- Baraboi - Chișinău la orele 10.40
- Ocnîța - Chișinău la orele 16.25
- Chișinău- Rediul-Mare la orele 13.25
- Chișinău – Baraboi la orele 10.00
- Chișinău –Ocnîța la orele 11.45

Tabelul 18. Infrastructura de transport:

	Km, Nr.	Starea drumului / calitatea*
Drumuri publice, km	18.75	4
de importanta națională,	4,275	4
inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă		
de importanta locala	14.48	4
inclusiv cu îmbrăcăminte rigidă		
Linii de cale ferată, km	40.16	
Stații de așteptare	4	
Mijloace de transport existente	795	
- autoturisme		
- autobuse	-	

Sursa: Primăria Țarigrad

3.4.2. Fondul locativ

Numărul total de gospodării a satului Țarigrad este de 1630, dintre care circa 132 sunt părăsite. Numărul total al caselor constituie 1630. Suprafața totală a fondului locativ la 31.12.2022 constituia 124823 m².

3.4.3. Dotarea fondului locativ cu utilități

Rețele edilitare

Satul Țarigrad este gazificat în proporții de 91,7 % cu conectarea la sursă a tuturor instituțiilor de învățământ și de menire social-economică: Gimnaziul „Ion Creangă”, Gimnaziul Țarigrad, Instituția de Educație Timpurie Nr.1 „Spicușor”, Instituția de Educație Timpurie Nr.2 „Albinuța”, Centrul de Sănătate Țarigrad, Biserica cu hramul „Sfântului cneaz Alexandru Nevski”, Biserica cu Hramul „Acoperământul Maicii Domnului”, primăria Țarigrad, agenți economici: SRL „Global”, Farming Internațional SA „MOLDOVATRANSGAZ, SRL „Alacomax”, ÎI „Nina Jitaru”, etc.

În urma implementărilor proiectelor: Renovarea sistemelor de aprovizionare cu apă au fost renovate - 4 fântâni arteziene. Iar apeductul a fost renovat și dezvoltat în urma implementării celor patru proiecte cu susținerea FISM și Fondului Ecologic Național.

Gradul de echipare cu utilități publice a gospodăriilor casnice, este următoarea:

- aprovizionare cu apă – 83,3% din gospodării sunt conectate la rețeaua de apeduct furnizarea apei fiind asigurată Î.M. “Gospodaria comunală Țarigrad”, alte 16,6% din gospodării folosesc apa din fântânile de mina sau sunt case părăsite;
- canalizare - 0% sistem de canalizare centralizat nu este în sat;
- serviciul de salubritate – 0% din gospodării beneficiază de acest serviciu;
- gaz natural – circa 91,7% din gospodării sunt conectate la rețeaua de gaz;
- serviciile de internet și telefonie fixă – circa 84,6% din gospodării sunt conectate la rețeaua de internet și telefonie fixă și/sau telefonie mobilă.

Tabelul 19. Dinamica asigurării localității cu servicii edilitare:

Servicii edilitare	2019	2020	2021	2022	2023
Nr. apartamente/gospodării					1498
Înzestrate cu apeduct	1358	1358	1358	1358	1358
Înzestrate cu canalizare	-	-	-	-	-
Asigurate cu gaze naturale	1496	1496	1496	1496	1496
Conectate la rețeaua telefonică	1380	1380	1380	1380	1380
Conectate la rețeaua electrică	1498	1498	1498	1498	1498
Conectate la rețeaua de încălzire	-	-	-	-	-
Nr. caselor noi date în exploatare					-

Sursa: Primăria Țarigrad

3.4.4. Infrastructura de aprovizionarea cu apă

Alimentarea cu apă este efectuată din sonde arteziană, iar rețeaua centralizată de apeduct în sat este deservită de Întreprinderea Municipală „Gospodaria comunală Țarigrad”, care prestează servicii pentru 3656 de persoane, ce reprezintă 1358 de gospodării. Ponderea gospodăriilor conectate la rețeaua de apeduct este de 83,3% din numărul total de gospodării. Costul unui m³ de apă livrat persoanelor fizice este de 13 lei, iar pentru persoanele juridice este de 25 lei.

Tabelul 20. Sistemul de alimentare cu apă

Sistemul (tipul: centralizat/local, din râu, din sonda arteziană, etc)	Proprietate	Acoperirea în pers./gospodării	Tipul apei (tehnică / potabilă)	Costul (1 m ³)	
				Pers fiz	Pers fiz
Sonda arteziană	ÎM „Gospodăria Comunală Țarigrad	3656 persoane/ 1358 gospodării	Apă potabilă	13	25

3.4.5. Infrastructura de canalizare

Sistem de canalizare centralizat nu există în satul Țarigrad.

3.4.6. Infrastructura de management a deșeurilor

Management a deșeurilor în comunitate nu există. Gunoștea satului nu este autorizată.

3.4.7. Altele

În satul Țarigrad sunt mai multe parcuri ce folosesc drept zone de agrement și odihnă

Tabelul 21. Zone de agrement

Tipul zonei	Suprafața	Amplasamentul	Numărul estimativ al beneficiarilor
Parc	1.9181	Intrarea in sat	320
Parc	0.2101	Centrul satului	700
Parc	0.466	Centrul satului	1215

Sursa: Primăria Țarigrad

La fel în satul Țarigrad sunt multe bazine acvatice ce folosesc în cea mai mare parte pentru creșterea peștelui.

Tabelul 22. Bazine acvatice

Nr.	Amplasarea	Suprafața, ha	Proprietate	Utilizarea acestora (Cantitatea de pește vândut)
	3641202.436	6.1874	publica	Creșterea peștelui

	3641202.434	4.6262	publica	Creșterea peștelui
	3641202.437	9.1052	publica	Creșterea peștelui
	3641206.411	6.1971	Privat	Creșterea peștelui
	3641206.409	5.4523	publica	Creșterea peștelui
	3641301.446	22..0912	Publica	Creșterea peștelui
	3641105.001	62.55	Fondul Apelor	Creșterea peștelui
	3641203.001	1.0396	publica	Creșterea peștelui

Sursa: Primăria Țarigrad

3.5. Buna guvernare și management

3.5.1. Capacitate administrativă

Administrația publică locală. Conform Legii privind administrația publică locală nr. 436-XVI din 28.12.2006 autoritățile administrației publice locale ale satului Țarigrad sunt reprezentate prin Consiliul Local și Primărie. Activitatea autorităților administrației publice locale este bazată pe legislația în vigoare și propriile Regulamente de organizare și funcționare.

Primăria. Primăria satului Țarigrad activează în baza Regulamentului intern de organizare și funcționare. Primarul este autoritatea reprezentativă a populației și executivă a Consiliului local.

În activitatea sa, funcționarii publici întocmesc registre de evidență pe următoarele domenii: corespondență, patrimoniu, cadastru, fiscalitate. Atribuțiile funcționarilor publici sunt stabilite în fișele de post personale adoptate conform Hotărârii de Guvern 201 din 11.03.2009.

Atribuțiile primarului sunt stabilite prin Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006. Aparatul Primăriei este :

- Primarul satului;
- Secretar al consiliului local;
- Contabil-șef;
- Contabil;
- Specialist superior (achiziții publice);
- Specialist superior (reglementarea regimului funciar);
- Specialist (percepții fiscale);
- Specialist (jurist);
- Secretar;
- Personal auxiliar

Tabelul 23. Aparatul primăriei, după sexe, vârste și vechime

Sexe/grupe de vârste	Număr persoane	Cu vechimea mai mare de 10 ani
TOTAL	12	5
Bărbați	5	2
Femei	7	3
Grupe de vârstă		-
sub 35 ani	2	-
35-50 ani	4	-
Peste 50 ani	6	-

Sursa: Primăria Țarigrad

Clădirea Primăriei satului Țarigrad este perfectă cu reparație capitală, este conectată la sistem de apă centralizată, apa potabilă, sistem de încălzire centralizat, cazan pe gaze, este blocuri sanitare în interiorul clădirii, cu apa rece și calde, clădirea este cu mai multe etaje, pante de acces nu are, se află în centrul satului. În cadrul Primăriei, fiecărui funcționar îi revine un spațiu de muncă de 14,0 m², ceea ce reprezintă mai mult decât media standardelor. Primăria dispune de o sală de ședințe cu suprafața 80 m², ce pune la dispoziție 50 de locuri. Primăria satului Țarigrad este dotată cu echipamente și tehnică de calcul necesară pentru activitatea zilnică a angajaților.

Consiliul local. Activitatea Consiliului local este bazată pe Regulament de Constituire și Funcționare a Consiliului Local Țarigrad. Consiliul Consiliului Local Țarigrad este format din 13 consilieri, dintre care 3 sunt femei și 10 bărbați, cu vârsta sub 35 de ani o persoană, 7 persoane 35-50 ani și peste 50 de ani, 6 persoane.

Tabelul 24. Consiliul local, după sexe, vârste și vechime

Sexe/grupe de vârste	Număr persoane	Cu studii superioare	Realeși
TOTAL	13	10	5
Bărbați	10	8	
Femei	3	2	
Grupe de vârstă			
sub 35 ani	2		
35-50 ani	4		
Peste 50 ani	6		

Sursa: Primăria Țarigrad

3.5.2. Bugetul Local

Componența, mărimea, direcțiile și modul de utilizare a resurselor locale, în special a celor financiare, reprezintă unul din elementele principale care caracterizează capacitatea administrativă și funcțională a APL - de a-și realiza multiplele atribuții legale.

Veniturile bugetului local. În ultimii 4 ani, în bugetul local s-au încasat venituri totale în valoare de: 8686,2 mln lei în 2019, 9106,2 mln lei în 2020, 9753,5 mln în 2021 și 11692,9 în anul 2022. Bugetul aprobat pe anul 2023 este 12038,1 mln lei. Venituri proprii aprobate pe anul 2023 reprezintă 1160,7 mln lei, defalcări de la Impozitul pe venitul persoanelor fizice pe anul 2023 sunt 4654 mln lei, transferuri 6223,4, venituri colectate 226,3 mii lei.

Tabelul 25. Veniturile bugetului local, anul 2019-2023, mii lei

Denumirea indicatorului	2019 (executat)	2020 (executat)	2021 (executat)	2022 (executat)	2023 (aprobat)
1. Venituri generale, din care:	8686,2	9106,2	9753,5	11692,9	12038,1
Venituri proprii	145,9	677,8	951,5	866,7	1160,7
Defalcări de la Impozitul pe venitul persoanelor fizice	3794,0	3666,8	4130,5	4712,1	4654
Transferuri	4746,3	4761,6	4671,5	6114,1	6223,4
2. Venituri colectate	279,3	65,1	145,6	163,3	226,3

Structura cheltuielilor este reprezentată în tabelul mai jos.

Tabelul 26. Structura cheltuielilor, executate în perioada 2019-2023 (mii lei)

Denumirea indicatorilor	2019 (executat)	2020 (executat)	2021 (executat)	2022 (executat)	2023 (aprobat)
Cheltuieli total	10995,2	7276,5	9980,0	11531,4	12264,4
Servicii de stat cu destinație generală	1222,6	1226,5	1190,9	1541,4	2091,9
Servicii în domeniu economiei	486,3	720,7	537,0	1083,6	1098,6
Protecția mediului					
Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale	3743,0	639,9	3374,5	1722,4	1765,0
Ocrotirea sănătății	59,0				
Cultură, sport, tineret, culte și odihnă	949,0	672,4	346,1	980,2	1136,2
Învățământ	4460,3	3982	4516,5	6194,8	6092,7
Protecția socială	75,0	35,0	15,0	9,0	80,0

3.5.3. Gestionarea bunurilor publice

APL Țarigrad este persoană juridică de drept public și dispune, în condițiile legii, de un patrimoniu distinct de cel al statului și al altor unități administrativ-teritoriale, alcătuit din bunurile mobile și imobile din domeniul public sau privat

al satului. Înstrăinarea, concesiunea, darea în arendă ori în locațiune a bunurilor proprietate a satului Țarigrad se fac prin licitație publică, organizată în condițiile legii, cu excepția cazurilor stabilite expres de lege.

3.5.4. Societatea civilă

Sectorul asociativ în satul Țarigrad este reprezentat de două cele mai active ONG-uri locale

Tabelul 27. Sectorul asociativ (ONG-urile locale)

ONG / grupuri locale organizate (anul creării)	Numărul de membri	Descriere (obiectiv, activitățile principale)	Persoane de contact	Datele de contact:
Asociația Obștească "NICA", 2009	306	Dezvoltarea voluntariatului	Novac Ioan	060893811
Asociația Obștească „Fotbal Club FC Țarigrad	5	Fotbal	Conea Iurii	069146753

3.6. Analiza SWOT

În continuare se va prezenta analiza SWOT a localității, care vor fi folosite la elaborarea principalelor direcții strategice de dezvoltare a satului Țarigrad.

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • terenuri agricole pretabile pentru culturile cerealiere și legumicultură fauna bogată • grad de poluare a solului și a aerului scăzut • potențial turistic semnificativ • satul dispune de arii naturale nepoluate • existenta personalului calificat sau policalificat • integrarea in câmpul muncii a forței de muncă existente, • personal didactic calificat la disciplinele de învățământ • există grădinița există gimnaziu există biblioteca • exista manifestări culturale consacrate cor bisericesc cu tradiție • exista o tradiție a sărbătorilor comunitare ce anima viață socială • există rețea de telefonie, Internet • există Centru de Sănătate • exist in comuna activități economice n domeniul unor activități de comerț • echipă de fotbal • terenuri de joacă • bazine acvatice. 	<ul style="list-style-type: none"> • resurse de mediu insuficient folosite • lipsa inițiative din partea tinerilor proces de îmbătrânire demografica • corelarea deficitară a cererii cu oferta de pe piața de munca • decalaj între pregătirea oferita de școală si cerințele pieței muncii • insuficienta implicare a consiliilor locale în dezvoltarea serviciilor pentru copil și familie, • parteneriate slab dezvoltat între școală si mediul de afaceri • migrarea tinerilor spre orașe mari, pentru continuarea studiilor • dotarea precara a unităților de învățământ cu echipamente si materiale • insuficienta racordare la tehnicile moderne • surse de finanțare modeste a activităților de sport si agrement • slaba promovare a sportului si a agrementului • Lipsa de organizații de promovare a turismului infrastructura de acces către obiectivele turistice este slab dezvoltată • lipsa canalizare • lipsa serviciului public de colectare a resturilor menajere din gospodării (gunoi menajer) • drumuri neasfaltate ,lipsa aleilor • lipsa locurilor de joacă pentru copii lipsa refugiilor in stațiile de autobus lipsa televiziunii prin cablu

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI/RISURI
<ul style="list-style-type: none"> • peisaj ce permite dezvoltarea turismului • schimbarea structurii de vârstă a populației din comuna, prin programe ce încurajează stabilirea tinerilor în mediul rural • existența unor meșteri populari capabili să transmită cunoștințele lor tinerilor • posibilitatea organizării de festivaluri tematice amenajarea unui spațiu destinat evenimentelor festive (nunti, botezuri, pomeni etc.) promovarea echipei de fotbal desfășurarea unor activități de agrement valorificarea potențialului turistic valorificarea artizanatului • organizarea unor campanii de informare și promovare a agroturismului și a turismului rural • regimul silvic, reglementat legal, poate avea efecte favorabile asupra mediului și turismului perspectiva găzduirii turiștilor conduce la îmbunătățirea dotărilor • potențial de dezvoltare a noi parteneriate /asocieri între unități administrativ - teritoriale cu interese comune pentru dezvoltarea turismului • extinderea intravilanului, a perimetrului constructibil, atragerea investitorilor prin oferirea de terenuri concesionabile, disponibile • înființarea unui mini abator cu magazin de desfacere dezvoltarea sectorului agricol pentru fermierii tineri amenajarea unui spațiu de desfacere a legumelor instalarea unei mini fabrici de prelucrare și ambalare a produselor agricole cu mecanisme performante 	<ul style="list-style-type: none"> • lipsa stațiilor de epurare a apelor uzate • slaba dotare a structurilor care să intervină în situația unui dezastru ecologic • dificultăți economice majore în susținerea costurilor de investiție în domeniul protecției mediului pentru agenții economici și autorități • populație cu deficit de natalitate (balanța negativă natalitate - mortalitate) • migrarea forței de muncă calificate și mai ales înalt calificate către țările membre ale UE • estomparea sau dispariția unor obiceiuri specifice sărbătorilor religioase și/sau laice • lipsa fondurilor destinate modernizărilor necesare a fi efectuate unităților de învățământ și a unităților culturale • lipsa fondurilor necesare inițierii și/sau finalizării unor lucrări ce vizează infrastructura comunei • lipsa politicilor specifice de promovare și vânzare a produselor agricole locale <ul style="list-style-type: none"> • Instabilitate politică și economică în țară • Reforma teritorial-administrativă • Conflicte militare, Războiul din Ucraina • Situația politică a țării nefavorabilă pentru atragerea investițiilor • Incapacitatea de asimilarea a finanțării externe • Calamitățile naturale – invazia lăcustelor • Atacurile din partea animalelor sălbatice • Migrația internă și externă • Inflația • Pandemia • Criza energetică • Problemele demografice – îmbătrânirea populației

4. Strategia de dezvoltare socio-economică

4.1. Viziunea comunității

Țarigrad – comunitatea prosperă, dezvoltată social-economic, cu servicii publice și sociale de calitate, cu mediul ambiant protejat, cetățeni activi, care contribuie la dezvoltarea satului în parteneriat cu APL, valorificând resursele interne și externe.

4.2. Cadrul și direcțiile strategice

Direcția strategică 1. Dezvoltarea infrastructurii publice și sociale

Obiectiv specific 1.1. Îmbunătățirea calității rețelei stradale și iluminatului stradal

- Obiectiv specific 1.2. Îmbunătățirea infrastructurii instituțiilor de învățământ preșcolar și preuniversitar din satul Țarigrad
- Obiectiv specific 1.3. Reabilitarea, modernizarea infrastructurii culturale și sociale
- Obiectiv specific 1.4. Asigurarea populației cu serviciu de calitate de apă potabilă și canalizare
- Obiectiv specific 1.5. Eficientizarea managementului deșeurilor

Direcția strategică 2. Dezvoltarea sectorului agrar-economic sporind numărul locurilor de muncă

- Obiectiv specific 2.1. Eficientizarea energetică ca impuls de dezvoltare locală
- Obiectiv specific 2.2. Dezvoltarea infrastructurii agricole și valorificarea terenurilor agricole și a producției agricole
- Obiectiv specific 2.3. Diversificarea și susținerea micului business
- Obiectiv specific 2.4. Valorificarea potențialului turistic al satului

Direcția strategică 3. Amenajarea comunității și protecția mediului ambiant, informarea implicarea populației în acțiuni ecologice.

- Obiectiv specific 3.1. Asigurarea unui mediu sănătos și ecologic curat
- Obiectiv specific 3.2. Informarea și educația cetățenilor în domeniul protecției mediului ambiant

Direcția strategică 4. Dezvoltarea și eficientizarea instituțiilor de educație, protecție socială și punerea în valoare a patrimoniului cultural al satului

- Obiectiv specific 4.1. Îmbunătățirea și creșterea calității educației în instituțiile de învățământ preșcolar din satul
- Obiectiv specific 4.2. Valorificarea patrimoniului cultural al localității
- Obiectiv specific 4.3. Dezvoltarea serviciilor sociale în sat inclisiv pentru persoanele cu nevoi speciale, mame cu copii, femei și bărbați
- Obiectiv specific 4.4. Facilitarea participării cetățenilor inclusiv copii și tineri în activități sportive

Direcția strategică 5. Dezvoltarea parteneratelor, implicarea civică în dezvoltarea satului și în proces decizional, transparența APL.

- Obiectiv specific 5.1. Promovarea transparenței actului de guvernare locală
- Obiectiv specific 5.2. Dezvoltarea capacităților APL

Obiectiv specific 5.3.

Dezvoltarea spiritului asociativ și civic în rândul cetățenilor satului și cooperării inter comunitară pentru dezvoltarea locală

Planul de Acțiuni

Directia strategică 1. Dezvoltarea infrastructurii publice și sociale.

Obiectiv specific 1.1. Îmbunătățirea calității rețelei stradale și iluminatului stradal

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.1.1. Construcția a 3,5 km de trotuare pe porțiuni șoselei centrale	2024-2026	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • Trotuar construit • Siguranța și satisfacția populației 	2.800.000	Bugetul local, Programe naționale, granturi
1.1.2. Construcția și reabilitarea trotuarelor (de la intrarea în sat pînă la grădinița „Albinuța”) 3 km	2025-2027	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • Trotuar construit • Siguranța și satisfacția populației 	2.000.000	Bugetul local, Programe naționale, granturi
1.1.3. Reabilitarea drumului de la Casa de Cultură spre stadion (str. Vișinelor) de 300 m	2024-2026	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • Drum reabilitat • Acces sporit la instituțiile publice 	2.250.000	Bugetul local, Programe naționale, granturi
1.1.4. Reabilitarea drumului de la ultima oprire pînă la biserica „Alexandru Nevski”, de 800m	2025-2027	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • Drum reabilitat • Siguranța rutieră • Acces îmbunătățit 	1.300.000	Bugetul local, Programe naționale, granturi
1.1.5. Menținerea drumurilor și trotuarelor existente în stare bună	2024-2028	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • Drumuri în stare satisfăcătoare 	700.000 anual	Bugetul local, Programe naționale
1.1.6. Renovarea drumului de la Malus pînă la Postovan Mihail. 700 m	2026-2028	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • Drum reabilitat • Siguranța rutieră • Acces îmbunătățit 	1.200.000	Bugetul local, Programe naționale, granturi
1.1.7. Extinderea iluminatului stradal	2024-2026	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • Iluminat stradal extins 	700.000	Bugetul local, Programe naționale, granturi

Obiectiv specific 1.2. Îmbunătățirea infrastructurii instituțiilor de învățământ preșcolar și preuniversitar din satul Țarigrad

Activități	Perioada	Persoane/le responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.2.1. Renovarea acoperișului și podului la grădinița Nr.2 „Albinuța” cu suprafața de 1000 m ²	2024-2026	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Acoperișul renovat • Condiții bune pentru proces educațional 	2.300.000	Bugetul local, Programe naționale, granturi
1.2.2. Renovarea acoperișului la grădinița Nr.1 „Spicușor” cu suprafața de 400 m ²	2025-2026	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Acoperișul renovat • Condiții bune pentru proces educațional pentru 70 de copii și cadre didactice 	1.000.000	Bugetul local, Programe naționale, granturi
1.2.3. Renovarea acoperișului la gimnaziul „Ion Creangă” 1700 m ²	2025-2027	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Acoperișul renovat • Condiții bune pentru proces educațional pentru 150 de copii și cadre didactice 	3.000.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.2.4. Renovarea acoperișului la gimnaziul Țarigrad 1800 m ²	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Acoperișul renovat • Condiții bune pentru proces educațional pentru 182 de copii și cadre didactice 	3.500.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.2.5. Reparația capitală a sălii de sport la gimnaziul Țarigrad cu suprafața 450m ²	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Sala de sport construită • Cel puțin 180 de copii au condiții pentru ocuparea cu activități sportive 	3.750.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.2.6. Anveloparea clădirii gr. Nr.1 „Spicușor” cu suprafața de 1600 m ²	2024-2027	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții bune pentru proces educațional pentru 70 de copii și cadre didactice 	4.000.000	Bugetul local, Programe naționale, granturi
1.2.7. Construcția cazangeriei (5 m x10 m) și renovarea sistemului de încălzire (300 m) la gimnaziul Țarigrad	2024-2027	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții bune pentru proces educațional pentru 182 de copii și cadre didactice 	1.300.000	Bugetul local, Bugetul raional,

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
					Programe naționale, granturi
1.2.8. Renovarea sistemului de încălzire la gimnaziul „Ion Creangă” 300m	2025-2027	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții bune pentru proces educațional pentru 150 de copii și cadre didactice 	600.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.2.9. Anveloparea clădirii gimnaziul „Ion Creangă” cu suprafața de 720 m ²	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții bune pentru proces educațional pentru 150 de copii și cadre didactice 	1.800.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.2.10. Anveloparea clădirii gimnaziul Țarigrad cu suprafața de 800 m ²	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții bune pentru proces educațional pentru 182 de copii și cadre didactice 	2.000.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.2.11. Renovarea sistemului de canalizare grădinița Nr.1 „Spicușor” cu lungimea de 100 m	2024-2025	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții bune pentru proces educațional pentru 70 de copii și cadre didactice 	350.000	Bugetul local, Programe naționale, granturi
1.2.12. Renovarea pavajului la gr. Nr.1 „Spicușor” cu suprafața de 350m ²	2025-2027	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții bune pentru proces educațional pentru 70 de copii și cadre didactice 	500.000	Bugetul local, Programe naționale, granturi

Obiectiv specific 1.3. Reabilitarea, modernizarea infrastructurii culturale și sociale

Activități	Perioada	Persoane/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.3.1. Reabilitarea acoperișului a Casei de Cultură, cu suprafața de 6000 m ²	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Acoperiș renovat • Condiții mai bune pentru desfășurarea activităților culturale în sat 	21.000.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.3.2. Construcția cazangeriei (5 m x10 m) și instalarea sistemului de încălzire în Casa de Cultură	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții mai bune pentru desfășurarea activităților culturale în sat 	2.500.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.3.3. Anveloparea clădirii Casei de cultură	2026-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții mai bune pentru desfășurarea activităților culturale în sat 	6.000.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.3.4. Renovarea salii Casei de Cultură (scaune, iluminatul, scena e.c.t.)	2026-32028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții mai bune pentru desfășurarea activităților culturale în sat 	5.400.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.3.5. Construcția viceului public în încinta Casei de Cultură	2024-2026	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Condiții mai bune pentru desfășurarea activităților culturale în sat 	600.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.3.6. Crearea și amenajarea în încinta Casei de Cultură, Centrului de Tineret (50 m ²)	2024-2025	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Crearea serviciilor pentru tineret 	500.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.3.7. Amenajarea unui spațiu în încinta Casei de Cultură pentru o sală de fitness (50-60 m ²)	2025-2026	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Crearea condițiilor pentru ocuparea cu sport a populației satului 	700.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.3.8. Crearea centrului de zi pentru persoanele în etate în încinta Casei de Cultură (50 m ²)	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • OSC • Culte religioase 	<ul style="list-style-type: none"> • Centrul creat • Nr beneficiarelor 	500.000	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.3.9. Reparația curentă de menținere a Casei de Cultură	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Menținerea în stare bună a ideficiului 	100.000 anual	Bugetul local, Bugetul raional
1.3.10. Reparația curentă de menținere a Casei-muzeu „Boris Glavan”	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Menținerea în stare bună a ideficiului 	50.000	Bugetul local, Bugetul raional

Obiectiv specific 1.4. Asigurarea populației cu serviciu de calitate de apă potabilă și canalizare

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.4.1. Întreținerea în starea bună a sistemului de alimentare de apă (schimbarea pompelor la fântinile arteziane, e.c.t.)	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Gospodăria comunală 	<ul style="list-style-type: none"> • Sistem de alimentare de apă funcțional 	200.000 anual	Bugetul local, Bugetul întreprinderii comunale
1.4.2. Renovarea sistemului de apeduct (schimbarea țevilor, revizia fântânilor de distribuție e.c.t.)	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Gospodăria comunală 	<ul style="list-style-type: none"> • Sistem de alimentare de apă funcțional 	400.000 anual	Bugetul local, Bugetul întreprinderii comunale
1.4.3. Îmbunătățirea managementului aprovizionării cu apă a Î.M. „Gospodăria comunală din s.Țarigrad” (programe moderne)	2024-2026	<ul style="list-style-type: none"> • Gospodăria comunală 	<ul style="list-style-type: none"> • Serviciul de aprovizionare de apă mai calitativ și eficient 	200.000	Bugetul întreprinderii comunale
1.4.4. Regionalizarea serviciului de aprovizionare cu apă	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • Consiliul raional • APL • Gospodăria comunală • APA Canal Drochia 	<ul style="list-style-type: none"> • Serviciul de aprovizionare de apă mai calitativ și eficient 		Bugetul local, Bugetul raional, Programed nationale, granturi
1.4.5. Crearea sistemului de canalizare centralizată a satului	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • Consiliul raional • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Serviciul de aprovizionare de apă mai calitativ și eficient 		Bugetul local, Bugetul raional,

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
		<ul style="list-style-type: none"> Gospodăria comunală APA Canal Drochia 			Programe naționale, granturi
1.4.6. Construcția foselor septice la instituțiile publice (grădinițe, gimnazii Casa de Cultură)	2025-2027	<ul style="list-style-type: none"> APL Gospodăria comunală 	<ul style="list-style-type: none"> Fosile septice construite 		Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi

Obiectiv specific 1.5. Eficientizarea managementului deșeurilor

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.5.1 Îmbunătățirea serviciului de colectarea deșeurilor prin modernizarea și extinderea infrastructurii de colectare și transportare a deșeurilor menajere	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> APL Administrația instituției 	<ul style="list-style-type: none"> nr. de containere de colectare a deșeurilor instalate Nr. de gospodării contractate inclusiv femei și bărbați, persoanele cu nevoi speciale, copii, persoane în etate; 		Bugetul local, Bugetul GC Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.5.2. Amenajarea gunoiștei neautorizate a satului	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> APL Gospodăria comunală 	<ul style="list-style-type: none"> Gunoiștea amenajată 	30.000 anual	Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi
1.5.3. Lichidarea gunoiștilor neautorizate	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> APL Gospodăria comunală 	<ul style="list-style-type: none"> gunoiștilor neautorizate lichidate 		Bugetul local, Bugetul GC
1.5.4. Promovarea colectării separate a deșeurilor	2024-32028	<ul style="list-style-type: none"> APL Gospodăria comunală OSC 	<ul style="list-style-type: none"> cel puțin 70% din populația satului informată grup de voluntari creat câte o companie de informare pe an desfășurate 	15.000 anual	Bugetul local, granturi

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
1.5.5. Regionalizarea serviciului de colectare și depozitare a deșeurilor	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL, • ADR Nord 	<ul style="list-style-type: none"> • Serviciul de colectare și depozitare a deșeurilor regional implementat 		Bugetul local, Bugetul raional, Programe naționale, granturi

Direcția strategică 2. Dezvoltarea sectorului agrar-economic, sporind numărul locurilor de muncă.

Obiectiv specific 2.1. Eficienta energetică ca impuls de dezvoltare locală

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.1.2. Instalarea panourilor fotovoltaice (de 10-20 KW la fie care instituție) la instituțiile publice din localitate: 2 grădinițe de copii, 2 gimnazii, casa de cultură, primăria	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Panouri fotovoltaice instalate de 60-80 KW • Costuri reduse la consumul energiei electrice 	2.000.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
2.1.2. Crearea unui parc fotovoltaic cu capacitatea de 150 KW	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Parc fotovoltaic cu capacitatea de 150 KW creat 	3.400.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi

Obiectiv specific 2.2. Dezvoltarea infrastructurii agricole și valorificarea terenurilor agricole și a producției agricole

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.2.1. Amenajarea pieței agricole din localitate și dotarea cu gherete	2024-2025	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Piața agricolă amenajată și dotată 	2.300.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.2.2. Construcția sistemelor de irigare la scară mică a terenurilor agricole	2024-2027	<ul style="list-style-type: none"> • AE 	<ul style="list-style-type: none"> • Terenuri agricole irigate 	4.000000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
2.2.3. Menținerea și reabilitarea drumurilor spre și la terenuri agricole	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • AE 	<ul style="list-style-type: none"> • Drumuri agricole în stare satisfăcătoare 	50.000 anual	Bugetul local, AE
2.2.4. Facilitarea procesului de consolidare a terenurilor agricole, înființarea de noi asociații agricole	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • AE 	<ul style="list-style-type: none"> • Terenuri agricole consolidate 		
2.2.5. Crearea asociației locale a producătorilor agricoli	2024	<ul style="list-style-type: none"> • AE • Fermieri 	<ul style="list-style-type: none"> • Asociația creată • Cel puțin 10 membrii 		AE
2.2.5. Realizarea seminarelor cu conținut teoretico-practic	2024-2026	<ul style="list-style-type: none"> • Asociația locală a producătorilor agricole 	<ul style="list-style-type: none"> • Cel puțin un seminar în trimestru • Cel puțin 15 participanți 	1500 Un seminar	AE, granturi
2.2.6. Informarea agricultorilor și fermierilor despre sursele de finanțare	2024-2027	<ul style="list-style-type: none"> • Asociația locală a producătorilor agricole 	<ul style="list-style-type: none"> • Cel puțin 20 persoane informate 		

Obiectiv specific 2.3. Diversificarea și susținerea micului business

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.3.1. Crearea asociației a producătorilor agricoli mici din sat	2024-2026	<ul style="list-style-type: none"> • APL • AE 	<ul style="list-style-type: none"> • Asociația creată 	5000	AE
2.3.2. Dezvoltarea parteneriatului între APL și AE pentru dezvoltarea comunității	2024-2025	<ul style="list-style-type: none"> • APL • AE 	<ul style="list-style-type: none"> • APL și AE au dezvoltat parteneriat 		
2.3.3. Crearea incubatorului de afaceri pentru stimularea afacerilor în rândurile tinerilor și femei (prestarea serviciilor de frumusețe, reparația hainelor și încălțăminte, e.c.t.)	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Incubator creat 	10.000000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.3.4. Construcția uscătoriei de fructe	2024-2026	<ul style="list-style-type: none"> SRL "Bogalecon" 	<ul style="list-style-type: none"> Uscătorie de fructe construită 		Buget SRL, Programe naționale, Granturi
2.3.5. Stimularea dezvoltării sectorului de creștere, păstrare și prelucrare a producției agricole (<i>mini-întreprinderi de procesare a producției agricole, cultura în spații protejate, acvacultura, crearea asociațiilor (holdingurilor) agricole etc.</i>)	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> APL AE 	<ul style="list-style-type: none"> Sectorului de creștere, păstrare și prelucrare a producției agricole dezvoltat 		Programe naționale, Granturi, AE
2.3.6. Accesarea unor surse de finanțare sub formă de grant sau investiționale pentru dezvoltarea business-ului rural	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> APL AE 	<ul style="list-style-type: none"> Prin susținerea finanțărilor sub formă de grant sau investiții business rural dezvoltat 		
2.3.7. Modernizarea morii și oloniței din sat	2024-2026	<ul style="list-style-type: none"> AE 	<ul style="list-style-type: none"> Servicii de moară și oloniță îmbunătățite 		AE, granturi

Obiectiv specific 2.4. Valorificarea potențialului turistic al satului

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
2.4.1. Identificarea atracțiilor turistice din perimetrul satului	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> APL OSC 	<ul style="list-style-type: none"> Atracții turistice identificate 		
2.4.2. Elaborarea și implementarea unui plan local în conformitatea cu strategia raională de dezvoltarea turismului și traseul turistic regional existent	2024-2026	<ul style="list-style-type: none"> APL Direcția raională de Cultură OSC 	<ul style="list-style-type: none"> Plan cerat Satul inclus în traseul turistic raional 	60.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
2.4.3. Dezvoltarea infrastructurii de deservire a turiștilor	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> APL AE 	<ul style="list-style-type: none"> Infrastructura de deservire a turiștilor dezvoltată 	1.000.000	Bugetul local,

Activități		Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
			<ul style="list-style-type: none"> Cetățeni cointeresați 			Programe naționale, Granturi
2.4.4.	Amenajarea unei zone de agrement	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> APL 	<ul style="list-style-type: none"> Zona de agrement amenajată 	1.500.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
2.4.5.	Promovarea Casei-muzeu „Boris Glavan”	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> APL Colectiv instituției 	<ul style="list-style-type: none"> Cel puțin 40-50 de vizite 		Bugetul local, Programe naționale, Granturi
2.4.6.	Promovare s. Țarigrad ca destinație turistică (buclete informaționale, promovare pe rețele de socializare, panouri publicitare, cooperare cu agenții de turism)	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> APL OSC 	<ul style="list-style-type: none"> Acțiuni de promovare continuă 	100.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
2.4.7.	Dezvoltarea și promovarea brandului satului	2024-2026	<ul style="list-style-type: none"> APL OSC 	<ul style="list-style-type: none"> Brand creat și promovat 	300.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
2.4.8.	Deșfășurarea iarmaroacelor sezoniere cu participarea meșterelor populari, apicultorilor, producătorilor agricoli	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> APL OSC Asociația locală approducătorilor agricoli 	<ul style="list-style-type: none"> Cel puțin 4 iarmaroacele organizate anual Cel puțin 25 participanți 		Bugetul local, Granturi

Dirrecția strategică 3. Amenajarea comunității și protecția mediului ambiant, informarea și implicarea populației în acțiuni ecologice.

Obiectiv specific 3.1. Asigurarea unui mediu sănătos și ecologic curat

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
3.1.1. Curățirea și amenajarea fântânilor publice de pe teritoriul satului	2024-2028	• APL	• Mobilizarea populației • Nr. persoanelor implicate	3.000	Bugetul I
3.1.2. Curățirea, amenajarea și înverzirea bazinurilor acvatice din sat	2024-2028	• APL • OSC	• Bazinul acvatic curățit și amenajat • Nr. persoanelor implicate		Bugetul local, Programe naționale, Granturi
3.1.3. Întreținerea și amenajare anuală a cimitirului	2024-2028	• APL • Grup inișiativă de	• Cimitirele întreținute • Nr. persoanelor implicate		Bugetul local,
3.1.4. Organizarea zilelor ecologice: curățire, amenajare și înverzire a spațiilor publice	2024-2027	• APL • OSC	• Activitățile organizate și desfășurate • Nr persoanelor implicate	15000 anual	Bugetul local, Granturi
3.1.5. Reabilitarea și amenajarea parcului public din preajma bisericii „Acoperemîntul Maicii Domnului” la intrarea în sat dinspre or. Drochia	2024-2027	• APL • OSC • Grup inișiativă de	• Parc amenajat • Nr persoanelor care beneficiază	9.700.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi

Obiectiv specific 3.2. Informarea și educația cetățenilor în domeniul protecției mediului ambiant

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
3.2.1. Desfășurarea campaniilor de informare a populației privind păstrarea unui mediu curat și sănătos	2024-2028	• APL • OSC	• Nr. campaniilor de informare desfășurate • Nr. persoanelor informate	10000 anual	Bugetul local, Granturi
3.2.2. Implementarea programelor de educație ecologică a copiilor, tinerilor	2024-2028	• APL • OSC	• Nr. programelor implementate • Nr. copiilor și tinerilor participanți	20000 anual	Bugetul local,

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
etc. 3.2.3. Informarea populației asupra folosirii echilibrate a resurselor de apă și prevenirea poluării mediului	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • OSC 	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. persoanelor informate 		Bugetul local,

Direcția strategică 4. Dezvoltarea și eficientizarea instituțiilor de educație, protecție socială și punerea în valoare a patrimoniului cultural al satului

Obiectiv specific 4.1. Îmbunătățirea și creșterea calității educației în instituțiile de învățământ preșcolar din satul

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
4.1.1. Îmbunătățirea bazei tehnico-materiale a instituțiilor preșcolare „Albinuța” și „Spicușor”	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Managerii instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Instituții dotată • Nr. copii beneficiari inclusiv copii din familiile defavorizate și copii cu nevoi speciale și lucrătorii instituției 	45000 lei, anual	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
4.1.2. Dotarea cu mobilier și inventar sportiv a gimnaziilor Țarigrad, „Ion Creangă” și a instituțiilor preșcolare „Albinuța” și „Spicușor”	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Managerii instituțiilor 	<ul style="list-style-type: none"> • Instituții dotate cu mobilier și inventar sportiv • Nr. copii beneficiari inclusiv copii din familiile defavorizate și copii cu nevoi speciale și lucrătorii instituției • 	1.500.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
4.1.3. Dotarea a instituțiilor preșcolare „Albinuța” și „Spicușor” cu echipament digital (calculator, imprimante, LED, table interactive, e.c.t.)	2024-2026	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Managerii instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Instituția dotată • Nr. copii beneficiari inclusiv copii din familiile defavorizate și copii cu nevoi speciale și lucrătorii instituției 	150000 lei	Bugetul local, Programe naționale, Granturi

Obiectiv specific 4.2. Valorificarea patrimoniului cultural al localității

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
4.2.1. Dotarea Casei de Cultură cu echipament și instrumente pentru activități culturale și festivități	2026-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Casa de Cultură dotat cu echipament și instrumente • Nr. beneficiarilor și satisfacția de serviciile acestora 	3.000.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
4.2.2. Dotarea a bibliotecii satului cu fonduri de carte noi	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Lucratorii instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Biblioteca satului dotată cu fonduri de carte noi • Nr. persoanelor care a beneficiat de servicii 	100000 lei	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
4.2.3. Dotarea a bibliotecii cu mobilier, utilaje și echipament digital (calculatoare, imprimantă)	2024-2026	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Lucratorii instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Biblioteca satului dotată cu mobilier utilaje și echipament digital (calculatoare imprimantă) • Nr. persoanelor care a beneficiat de servicii 	120000 lei	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
4.2.4. Dotarea Casei-muzeu „Boris Glavan” cu bunuri ce țin de importanța istorică a localității	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Lucratorii instituției 	<ul style="list-style-type: none"> • Muzeu dotat cu bunuri ce țin de importanța istorică a localității, parțial donate de locuitorii satului 	100000 lei	Bugetul local, Granturi
4.2.5. Dotarea și echiparea colectivelor artistice cu costume naționale, instrumente muzicale și aparataj sonor	2024-2027	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • colective artistice dotate și echipate cu costume naționale, instrumente muzicale și utilaj sonor • Nr participanților 	150000 lei	Bugetul local, Granturi
4.2.6. Participarea colectivelor artistice	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • 3 colective susținute 	75 000 lei	Bugetul local

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
din sat în cadrul festivalurilor, concursurilor regionale, naționale și internaționale		<ul style="list-style-type: none"> • Conducători artistici 	<ul style="list-style-type: none"> • Performanțe obținute 		
4.2.7. Organizarea Festivalului tradițional „CurmaniA”	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • Casa de Cultură • Direcția Cltură CR Drochia 	<ul style="list-style-type: none"> • Nr participanților • Nr spectatorilor 		Buget local, Buget raional

Obiectiv specific 4.3. Dezvoltarea serviciilor sociale în sat inclisiv pentru persoanele cu nevoi speciale, mame cu copii, femei și bărbați

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
4.2.1. Crearea și dotarea cu mobilier și utilaje centrului de zi pentru persoane în etate și vulnerabile	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • OSC 	<ul style="list-style-type: none"> • Centrul de zi creat și dotat • Nr. beneficiarelor 	3.000.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi
4.3.2. Inițierea unui club de comunicare și petrecere a timpului liber pentru persoanele în etate	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • OSC 	<ul style="list-style-type: none"> • Club de comunicare inițiat • Activități de petrecere a timpului liber organizate cu persoane în etate 	25000 lei anual	Bugetul local
4.3.3. Dezvoltarea serviciilor socio– medicale și de socializare destinate persoanelor vulnerabile, persoanelor cu dizabilități și persoanelor în etate	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • OSC 	<ul style="list-style-type: none"> • Serviciul socio-medical dezvoltat 	150000 lei anual	Bugetul local, Granturi
4.3.4. Sporirea incluziunii sociale și economice a tinerilor, femeilor și persoanelor cu nevoi speciale ușoare	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • OSC 	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. persoanelor integrate 		Programe naționale, Granturi
4.3.5. Dotarea Centrului de Tineret cu mobilier, utilaje și echipament digital (calculatoare, imprimante, LED, table interactive, e.c.t.)	2025-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • OSC 	<ul style="list-style-type: none"> • Centrul de Tineret dotat 	2.000.000	Bugetul local, Programe naționale, Granturi

Obiectiv specific 4.4. Facilitarea participării cetățenilor inclusiv copii și tineri în activități sportive

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
4.4.1. Menținerea terenurilor sportive în stare bună și dotarea cu utilaje și echipament sportiv	2024-2028	• APL	• Terenurilor sportive menținute în stare bună și dotate cu utilaje și echipament sportiv	25000 mii lei anual	Bugetul local
4.4.2. Echiparea echipelor sportive locale cu echipament sportiv	2024-2028	• APL	• Echipele sportive echipate	15000 lei anual	Bugetul local
4.4.3. Participarea echipelor sportive locale în competiții raionale, regionale și naționale	2024-2028	• APL	• Performanțe obținute	150000 lei	Bugetul local, Federații sportive

Direcția strategică 5. Dezvoltarea parteneriatelor, implicarea civică în dezvoltarea satului și în proces decizional, transparența APL.**Obiectiv specific 5.1. Promovarea transparenței actului de guvernare locală**

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
5.1.1. Întâlniri semestriale cu cetățenii pe cartiere, identificarea necesităților locale și informarea privind activitățile realizate deja de către APL	2024-2028	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • 1 întruniri în fiecare cartier, realizată semestrial • 100 cetățeni participanți la întruniri • 1 Listă cu propuneri colectată 		Bugetul local,
5.1.2. Organizarea și desfășurarea audierilor publice pe parcursul anului (cu privire la aprobarea bugetului, taxelor locale, proiectelor investiționale, etc.)	2024-2028	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. audierilor publice organizate • Nr. cetățenilor participanți • Nr. propunerilor depuse de cetățeni 		Bugetul local,
5.1.3. Consolidarea colaborării cu mediul de afaceri și societatea civilă	2024-2028	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • Relație consolidată; • Proiecte comune implementate 		Bugetul local
5.1.4. Informarea permanentă a populației prin intermediul paginii web și a rețelelor de socializare	2024-2028	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • Populația informată femei și bărbați inclusiv copii, persoane cu necesități speciale, oameni în etate 		Bugetul local
5.1.5. Menținerea panourilor informative de pe teritoriul satului	2024-2028	• APL	<ul style="list-style-type: none"> • Informația actualizată pe panouri informative 		Bugetul local

Obiectiv specific 5.2. Dezvoltarea capacităților APL

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
5.2.1. Împlicarea specialiștilor primăriei în instruirile organizate în cadrul programului Comunitatea Mea	2023-2024	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. specialiștilor instruiți; • Dezvoltarea capacităților profesionale; • Îmbunătățirea calității serviciilor; 		USAID, Programă Comunitatea Mea, APL
5.2.2. Organizarea vizitelor de schimb de experiență în managementul APL	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Nr vizite organizate; • Nr de participanți ai vizitelor 		Bugetul local, Programe naționale, Granturi
5.2.3. Dezvoltarea capacităților specialiștilor primăriei și consilierilor în utilizarea programelor digitale moderne	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Nr persoanelor instruite; • Nr activităților de instruire realizate; • Nr activităților realizate de specialiști 		Bugetul local,
5.2.4. Dotarea cu echipament tehnic modern și digitalizarea primăriei	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Primăria dotată cu echipament tehnic și digital 		Bugetul local, Granturi

Obiectiv specific 5.3. Dezvoltarea spiritului asociativ și civic în rândul cetățenilor satului și cooperării inter comunitare pentru dezvoltarea locală

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
5.3.1. Susținerea grupurilor de inițiativă și activiștilor civici în crearea Asociațiilor Obștești	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Cel puțin o asociație creată anual 		
5.3.2. Facilitarea implicării cetățenilor în viața comunității și procesul decizional	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL • OSC 	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. propunerilor din partea cetățenilor, vizate de dezvoltarea locală 		Bugetul local, Granturi

Activități	Perioada	Persoana/e responsabilă/e	Indicatori de performanță	Cost estimat, mii lei	Potențiale surse de finanțare
5.3.3. Cooperarea cu localitățile înfrățite, stabilirea de noi parteneriate cu localități rurale din România în scopul finanțării proiectelor de infrastructură publică	2024-2028	<ul style="list-style-type: none"> • APL 	<ul style="list-style-type: none"> • Nr. cetățenilor participanți la ședințele Consiliului local; • Nr vizitelor reciproce; • Nr persoanelor plecate și sosite; • Nr activităților desfășurate 		Bugetul local,

4.3. Cadrul de monitorizare și evaluare

Cadrul de monitorizare și evaluarea descrie subiecții implicați în procesul de monitorizare și evaluare și rolurile acestora, nivelele de monitorizare și evaluare, cât și sistemul de indicatori pentru fiecare nivel care măsoară progresul (performanțele), rezultatul (efectele și impactul intervențiilor).

Implementarea Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a satului Țarigrad este un proces participativ și necesită un efort conjugat din partea APL, a societății civile sau a locuitorilor precum și a sectorului privat din localitate.

În procesul realizării Strategiei vor fi implicați mai mulți actori, fiecare având un rol determinat:

1. Administrația publică locală (Consiliul Local, Primarul, Primăria)
2. Locuitorii satului
3. Societatea civilă
4. Agenții economici
5. Structuri externe (Consiliul raional, Guvernul, Organizațiile internaționale).

Implementarea Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică poate fi divizată convențional în 4 etape în funcție de procese și factorii implicați:

- **Aprobarea SDSE.** În cadrul acestei etape, Strategia de dezvoltare va fi supusă dezbaterilor în cadrul Audițiilor publice organizate de către primărie. În urma consultărilor publice și ajustării prin integrarea propunerilor și recomandărilor făcute, Strategia va fi înaintată Consiliului Local spre aprobare. După aprobarea strategiei, Primăria va coordona elaborarea planurilor de acțiuni trimestriale sau anuale (după caz și în funcție de resursele disponibile) privind realizarea strategiei în conformitate cu Planul Strategic de Acțiuni.
- **Implementarea SDSE** se va efectua prin realizarea acțiunilor și proiectelor concrete derivate din planul de acțiuni al Strategiei. Pentru fiecare acțiune sau proiect în planul de acțiuni este indicată perioada de desfășurare (durata), responsabilii și partenerii care vor realiza proiectul. De asemenea, vor fi identificate și asigurate sursele de finanțare a proiectelor propuse spre implementare.
- **Monitorizarea SDSE.** În perioada de implementare, responsabilii de realizarea planului de acțiuni vor raporta îndeplinirea activităților, proiectelor și atingerea obiectivelor specifice. Monitorizarea proiectelor, acțiunilor și strategiilor se va efectua prin intermediul indicatorilor de implementare stabiliți (care sunt după caz indicatori de produs și de rezultat). În cazul în care se vor identifica devieri de la Planul Strategic de acțiuni vor fi inițiate măsuri de corectare sau ajustare a acestui plan.
- **Evaluarea și actualizarea SDSE.** La inițiativa CIS vor fi derulate procese de evaluare a strategiei pentru a estima progresul în atingerea obiectivelor și necesitatea actualizării documentului pentru a corecta intervenții sau integra noi priorități.

Procesul de monitorizare a strategiei presupune o serie de activități menite să urmărească progresul implementării Strategiei. Monitorizarea implementării strategiei se va efectua de **Comisia pentru Implementarea Strategiei** (în continuare CIS). CIS va fi creată prin Decizia Consiliului Local cu statut de Comisie obștească pe lângă Consiliul local și Primărie, în componența căreia va fi asigurată reprezentarea tuturor factorilor implicați în dezvoltare:

- Consiliul local (președinții comisiilor consultative de specialitate sau consilieri locali)
- Reprezentanți Primărie (Primarul, 2 – 3 specialiști)
- Comunitatea oamenilor de afaceri
- Instituții educaționale (directori instituții de învățământ)
- Organizații non-guvernamentale (reprezentanți ai ONG-ilor ce activează în domeniul protecției mediului, social, apărarea drepturilor omului și de tineret, etc.)
- Cetățeni. (grupul va fi reprezentativ și va include tineri, persoane dezavantajate, număr proporțional de femei și bărbați, reprezentanți ai diverse grupuri sociale sau etnice)

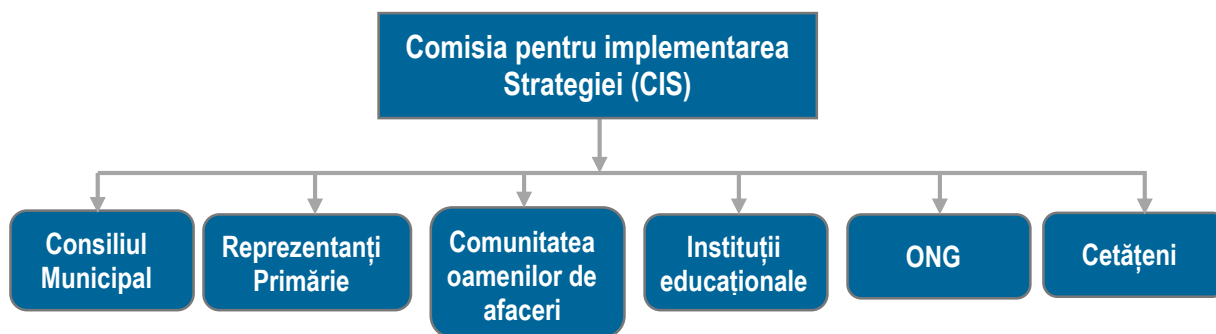

Figura 4. Structura cadrului instituțional de monitorizare și implementare a Strategiei de SDSE a satului Țarigrad

Responsabilitățile de bază ale CIS pentru implementarea strategiei constau în:

- Planificarea acțiunilor
- Elaborarea și promovarea adoptării deciziilor privind acțiunile de implementare
- Coordonarea activităților de implementare a acțiunilor și proiectelor de dezvoltare
- Coordonarea activităților de atragere a surselor financiare alternative în scopul realizării problemelor identificate
- Monitorizarea implementării planului de acțiuni
- Elaborarea rapoartelor și prezentarea lor către Consiliul Local
- Acordarea asistenței tehnice și consultative în toate domeniile
- Elaborarea și dezbateră proiectelor prioritare de dezvoltare
- Analiza deciziilor privind diverse probleme ale comunității
- Elaborarea și inițierea modificărilor în strategie
- Elaborarea studiilor și proiectelor de dezvoltare, etc.

CIS își va desfășura activitatea în ședințe care se vor desfășura cel puțin o dată la 6 luni.

Un rol important în procesul de implementare a strategiei îl are Consiliul Local, care se va ocupa nemijlocit de monitorizarea și evaluarea procesului de implementare a Planului de acțiuni. Competențele Consiliului Local se vor axa pe:

- Coordonarea activităților de antrenare a populației în acțiunile de realizare a proiectelor
- Promovarea dialogului permanent cu locuitorii, asigurarea transparenței în activitatea APL
- Încurajarea voluntarilor în diverse activități publice
- Stimularea și coordonarea conlucrării actorilor comunității în realizarea obiectivelor comune ale Strategiei
- Parteneriatul cu APL, ONG, agenții economici în cea ce privește implementarea, monitorizarea și evaluarea Planului de acțiuni a Strategiei.

Procesele de monitorizate vor urmări în mod prioritar următoarele aspecte:

<p>1. Activitățile: modul în care au fost îndeplinite acțiunile și proiectele incluse în planul de acțiuni în conformitate cu obiectivele setate;</p>	<p>2. Resursele investite: umane, materiale, financiare, informaționale, de timp etc.;</p>	<p>3. Perioadă/timp: au fost sau nu realizate acțiunile în perioada indicată</p>
--	---	---

Pentru realizarea monitorizării CIS va utiliza un set de indicatori pentru care trebuie colectate date pe parcursul și în urma implementării.

Indicatorii sunt variabile cantitative sau calitative care furnizează mijloace simple și de încredere pentru măsurarea rezultatelor și pentru a reflecta schimbarea survenită în urma implementării strategiei. Distincția dintre aceste două tipuri de indicatori este de ordin valoric: cei cantitativi sunt exprimați în termeni numerici și procentuali, iar indicatorii calitativi pot măsura percepția, satisfacția beneficiarilor.

În procesul de monitorizare vor fi prioritar utilizați indicatorii incluși în planul de acțiuni al Strategiei și după caz va suplini această listă cu indicatori la nivel de impact, rezultat sau produs (după caz) care vor fi colectați prin intermediul instrumentelor de monitorizare.

Printre instrumentele cele mai accesibile pot fi utilizate:

- **Analiza documentară** – examinarea documentelor cum ar fi: rapoarte, procese verbale, înregistrări, baze de date administrative din cadrul APL, documente financiar contabile.
- **Sondaj** – aplicarea unui chestionar structurat cu un număr limitat de întrebări închise care se administrează unui grup restrâns (circa 50–75 persoane), fie sub format online, sub formă de interviu sau prin completarea în formă fizică de către beneficiari.
- **Interviuri** – aplicarea unui set de întrebări ce vizează obținerea răspunsurilor tehnice și a informațiilor de la indivizi și grupuri în vederea verificării ipotezelor sau pentru descrierea fenomenelor socio-umane. Interviurile au la bază o serie de întrebări adresate indivizilor din grupul țintă, selectați pentru cunoștințele lor și experiența într-un subiect de interes.
- **Focus grupuri** – aplicarea unui set de întrebări specifice grupurilor țintă (circa 8-12 participanți selectați după criterii similare) care sunt familiari cu problemele în discuție. Participanții ar putea fi beneficiari cât și echipa de implementare, Comitetul de Coordonare. Scopul poate fi inclusiv compararea perspectivelor beneficiarilor sau validarea unor ipoteze.
- **Observările la fața locului/vizite în teren** - tehnică de colectare și validare a informației prin intermediul observației la fața locului. Scopul vizitelor este de a documenta progresul înregistrat în baza documentației de suport. Vizitele mai pot, însă, explora și alți parametri calitativi - cum ar fi angajamentul beneficiarilor în implementarea proiectelor.

Deși este recomandată diversificarea instrumentelor pentru colectarea datelor pentru a ne asigura de acuratețea datelor colectate (ex. validarea constatărilor în baza datelor calitative prin careva instrumente și date cantitative), Responsabilul de monitorizare desemnat de CIS va selecta metodele optime care pot fi administrate. Instrumentele de colectare de date vor fi structurate în așa mod încât să permită colectarea indicatorilor incluși în strategie. Tabelul de mai jos, reprezintă un model de foaie de monitorizare a planului de acțiuni.

Tabelul 28. Foaie de monitorizare a planului de acțiuni

Acțiuni, măsuri, proiecte (din planul de acțiuni)	Indicatori de implementare	Unitatea de măsură	Nivel de referință (2023)	Nivel-țintă final (2028)	Nivel înregistrat				
					2024	2025	2026	2027	2028
Direcție strategică 1. ...									
Obiectiv specific 1.1. ...									
1.1.1. ...									
Direcție strategică n. ...									
Obiectiv specific n.1. ...									
n.1.1. ...									

Pentru asigurarea eficientă a activităților de monitorizare și evaluare se recomandă crearea unei baze de date (cea mai simplă și accesibilă fiind Excel), care va asigura managementul calitativ al datelor și generarea ulterioară a diverse rapoarte. Rapoartele periodice sunt principalul produs al monitorizării și conțin descrieri ale etapei în care se află procesul de implementare a strategiei.

Raportarea implementării strategiei ca urmare a proceselor de monitorizare se va efectua prin elaborarea și prezentarea de către responsabilii de implementare a rapoartelor către CIS privind realizarea Planului de acțiuni și a obiectivelor specifice. Anual CIS va prezenta Consiliului local raportul de evaluare a implementării Strategiei.

Tabelul 29. Principalii indicatori ai raportului de verificare și revizuire

Obiect Monitorizare	Elaborator/ Destinatar	Raport	Descriere
Realizarea obiectivelor	CIS și Consiliul local	Rapoarte semestriale/ anuale	Raport bazat pe analize, sondaje a locuitorilor pentru evaluarea impactului implementării strategiei
Realizarea acțiunilor, proiectelor	Responsabili de implementare	Raport semestrial sau după finisarea activității	Rapoarte prezentate de responsabili de implementare privind îndeplinirea acțiunilor, proiectelor

Evaluarea ca proces reprezintă o analiză aprofundată menită să identifice, să cuantifice și să demonstreze prin dovezi realizările și schimbările generate, explicând principalele mecanisme care stau la baza acestor rezultate. Evaluarea implementării strategiei se va efectua de Comisia pentru Implementarea.

Evaluarea în cazul SDSE ne informează în ce măsură obiectivele au fost atinse, cât de eficient a fost procesul, cât de relevante au fost activitățile, cât de durabile sunt rezultatele.

Evaluarea implementării Strategiei se poate efectua atât pe parcursul implementării (la mijloc de termen) cât și la finalul implementării strategiei, ca un exercițiu sumativ care va genera concluzii și recomandări pentru perioada următoare și se va efectua prin analiza indicatorilor de dezvoltare.

Evaluarea va avea în primul rând la bază toată informația colectată în urma exercițiilor de monitorizare (rapoartele periodice, date administrative și informații statistice după caz).

Nivelul de realizare a unei acțiuni/măsurii/proiect poate fi analizat din 2 puncte de vedere:

- I. Gradul de realizare al indicatorilor acțiunilor planificate apreciat prin criteriile: **Nerealizată, Inițiată, Realizată parțial, Realizată;**

Acțiune	Situație posibilă	Concluzie/calificativ privind realizarea acțiunilor
Acțiuni cu sau fără indicatori	Dacă acțiunea are un caracter permanent și nu există niciun indicator cantitativ realizat	Nerealizată (0%)
	Dacă acțiunea are un caracter singular a fost inițiată, dar toți indicatorii cantitativi au fost realizați în proporție de 1-30%	Inițiată (1-30%)
	Dacă acțiunea are un caracter singular și toți indicatorii cantitativi au fost realizați în proporție de 31-80%	Acțiune realizată parțial (31-80%)
	Dacă acțiunea are un caracter singular și toți indicatorii cantitativi au fost realizați în proporție de 81-100%	Realizată (81-100%)

* pentru vizibilitate poate fi aplicată cromatica de culori specifice pentru fiecare indicator.

- II. Respectarea termenului de realizare a acțiunilor apreciat prin criteriile: **Termen respectat, Termen Depășit, În desfășurare.** Totodată, pentru acțiunile care nu țin de competența autorităților locale sau nu mai sunt relevante pentru implementare au fost apreciate cu termen **"Irelevant"**.

Tipologia termenelor de realizare a Acțiunilor stabilite în Plan	Situații posibile	Concluzie/calificativ privind respectarea termenului
Acțiuni cu sau fără indicatori	Dacă termenul a fost respectat	Respectat
	Dacă termenul este permanent	În desfășurare
	Dacă termenul a fost depășit sau acțiunea nu a fost realizată	Depășit
	Dacă acțiunea este irelevantă	Irelevant

* pentru vizibilitate a fost aplicată cromatica de culori specifice pentru fiecare indicator.

Pentru generalizarea rezultatelor monitorizării și elaborarea raportului de evaluare, se recomandă utilizarea modelului de tabel prezentat mai jos:

Tabelul 30. Tabel pentru raportul de evaluare

Acțiuni, măsuri, proiecte	Perioada de implementare planificată	Grad de realizare	Termen	Descrierea realizărilor / cauze nerealizării / alte comentarii
Direcție strategică 1. ...				
Obiectiv specific 1.1. ...				
1.1.1.		Nerealizat	Depășit	
1.1.2.		Realizat	Respectat	
Direcție strategică n. ...				
Obiectiv specific n.1. ...				
n.1.1.		Inițiat	Depășit	
n.1.2.		Realizat parțial	În desfășurare	

Evaluarea va fi suplinită prin informații și date colectate prin intermediul unor instrumente suplimentare cum ar fi: chestionare (pentru a colecta informații de natură calitative) referitoare la opinia cetățenilor, sau interviuri/ focus grupuri/ateliere și consultări pentru a explora anumite fenomene/impedimente sau situații corelate cu implementarea strategiei.

Selectarea instrumentele în procesul de evaluare depinde de disponibilitatea resurselor care pot fi alocate acestui exercițiu și anvergura evaluării. Rezultatele evaluării vor fi integrat în cadrul unui raport prezentat și discutat în cadrul CIS. Cuprinsul raportului de evaluare este prezentat în tabelul de mai jos:

Tabelul 31. Structura model al raportului de monitorizare și evaluare

Capitol/secțiune	Puncte-cheie
Prefață	<ul style="list-style-type: none"> • Ce reprezintă documentul. • Contextul și perioada în care a avut loc evaluarea. • Data la care a fost întocmit raportul de evaluare • Autorii raportului
Rezumat	<ul style="list-style-type: none"> • Rezumatul raportului de evaluare, prezentat astfel încât să constituie o secțiune generală (adică să conțină toate informațiile- cheie, fără trimiteri la corpul principal al raportului).
Context	<ul style="list-style-type: none"> • Contextul strategiei de dezvoltare locală (când a fost elaborată, obiectivele principale, perioada de timp acoperită, buget total, alte informații relevante). • Alte informații relevante pentru înțelegerea contextului local.
Scopul și obiectivele evaluării	<ul style="list-style-type: none"> • Scopul evaluării: de ce a fost realizată, cum va fi folosită. • Obiectivele evaluării.
Metodologia de evaluare	<ul style="list-style-type: none"> • Descrierea metodelor și tehnicilor de evaluare folosite și justificarea acestora, în corelație cu fiecare întrebare privind evaluarea. • Descrierea elementelor-cheie ale evaluării – întrebările specifice și comune privind evaluarea, criteriile de evaluare, indicatori. • Sursa datelor (primare și secundare), tehnici pentru colectarea datelor (chestionare, interviuri, focus grupuri, studii de caz etc.; dimensiunea și criteriile de selecție pentru eșantionare). • Descrierea principalelor limite și constrângeri întâmpinate și a măsurilor adoptate pentru a le compensa.
Constatări privind implementarea SDSE	<ul style="list-style-type: none"> • Măsurile concrete care au fost întreprinse de autoritățile responsabile, pentru implementarea acțiunilor planificate în SDSE. • Resursele alocate pentru implementarea acțiunilor planificate. • Rezultatele obținute în urma implementării acțiunilor. • Beneficiile pentru grupurile țintă. • Problemele care au intervenit și au influențat obținerea rezultatelor scontate.
Concluzii, recomandări și lecții	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentarea sintetică a concluziilor generale ale evaluării.

Capitol/secțiune învățate	Puncte-cheie
	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentarea recomandărilor aferente fiecărei întrebări privind evaluarea și a recomandărilor generale (cu excepția întrebărilor de evaluare pentru care nu au fost formulate recomandări specifice). • Prezentarea lecțiilor învățate, cu aplicabilitate în viitor.

Actualizarea Strategiei poate fi realizată la inițiativa CIS în câteva situații cum ar fi :

- Ca urmare a recomandărilor și rezultatele proceselor de evaluare, în special când rapoartele indică abateri de la planul de acțiuni sau progres slab în implementarea planului de acțiuni;
- În momentul expirării perioadei de implementare a Strategiei;
- În cazul apariției unei necesități la nivel de localitate sau a unor noi priorități transpune în strategiile naționale care necesită a fi integrate și reflectate în Strategie .

Procesul de actualizarea este recomandat să cuprindă inclusive profilul localității, în special prin actualizarea principalilor indicatori socio-economici pentru a valida concluziile.

În urma procesului de actualizare documentul va parcurge același exercițiu participativ pentru planificare strategică și consultări publice înainte de a fi propus Consiliului pentru aprobare.

Riscuri și Impedimente de Implementare

Realizarea efectivă a acțiunilor propuse în Strategia de dezvoltare poate fi împiedicată de prezența anumitor riscuri și impedimente de implementare. Riscurile și impedimentele aferente implementării strategiei de dezvoltare pot fi divizate în două categorii: interne și externe.

Tabelul 32. Riscuri și Impedimente de Implementare

DOMENIU	DESCRIERE
	Riscuri și impedimente interne
Managementul implementării strategiei	Confruntări de interese privind implementarea strategiei Prevalarea intereselor personale Resurse financiare limitate
Parteneriat	Lipsa capacităților de atragere a investițiilor Neconlucrarea autorităților publice locale cu sectorul de afaceri și Comunitatea Indiferența și neimplicarea populației în susținerea activităților Lipsa de experiență a structurilor societății civile și neimplicarea lor Neimplicarea partenerilor internaționali
Dezvoltarea economică Social	Lipsa interesului din partea comunității de afaceri în dezvoltarea bazei economice locale Resurse limitate pentru acordarea asistenței sociale Pauperizarea continuă a populației Emigrarea forței de muncă
Mediu	Populație neconștientizată privind efectele poluarea mediului
	Riscuri și impedimente externe
Cadrul politico-juridic	Instabilitatea cursului politic Contradicția și instabilitatea legislației în vigoare
Relații parteneri externi	Lipsa conlucrării cu autoritățile publice raionale și centrale Neimplicarea partenerilor internaționali
Starea economiei	Potențial investițional redus Inaccesibilitatea piețelor de desfacere de peste hotare Infrastructură de afaceri nedezvoltată Risc de țară.

Anexe

Anexa 1. Portofoliul de proiecte (5 fise de proiecte)

Fișa de proiect 1.

Titlul proiectului:	Spațiu prietenos pentru persoane în etate și vulnerabile din satul Țarigrad
Obiectiv:	Crearea și dotarea cu mobilier și utilaje centrului de zi pentru persoane în etate și vulnerabile
Localizare:	Satul Țarigrad
Succintă descriere proiect:	Satul Țarigrad are nevoie de un Centrul de zi pentru persoanele în etate, persoanele cu nevoi speciale și persoanele vulnerabile. Spațiile Casei de Cultură permit Crearea Centrului de zi. Acest idificiu se află în centrul satului și este accesibil pentru majoritate beneficiarilor. Acei care au probleme locomotorii a fi asigurați cu transport. A fi reparate spațiile pentru activități și servicii, dotate cu mobilier și utilaje, instruit personal.
Activități cheie:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obținerea deciziei Consiliului local, cu privire la atribuirea locului pentru crearea centrului de zi. 2. Crearea grupului de lucru (APL, OSC, cetățeni activi (inclusiv tinerii, persoane în etate, persoane vulnerabile, persoane cu nevoi speciale) 3. Elaborarea proiectului tehnic pentru reconstrucția 4. Efectuarea concursului de oferte pentru îndeplinirea lucrărilor de amenajarea lucrărilor. 5. Lucrările de reparație. 6. Dotarea centrului cu mobilier și echipament. 7. Monitorizarea lucrărilor de către GL. 8. Eveniment de darea în exploatare a lucrărilor.
Rezultate așteptate:	<ul style="list-style-type: none"> • Comunitatea dispune de un spațiu prietenos pentru persoane în etate, persoane cu nevoi speciale și persoanele vulnerabile. • Spații reparate, amenajate și dotate.
Statutul proiectului:	În proiect
Responsabil și parteneri de implementare:	APL, OSC, GL
Durată estimativă:	2024-2027
Costuri estimative:	3.000.000
Potențiale surse de cofinanțare:	Bugetul raional, buget local, programe naționale, granturi

Fișa de proiect 2.

Titlul proiectului:	Piața agricolă satului Țarigrad
Obiectiv:	Amenajarea și dotarea, pieței agricole din localitate (cu gerete, pavarea trotuarelor, hală, inverzirea spațiului, pavarea trotuarelor, instalarea mobilierului stradal, construcția WC public, iluminarea)
Localizare:	Satul Țarigrad
Succintă descriere proiect:	Satul Țarigrad nu dispune de piața agricolă aminajată. Comunitatea are spațiu necesar pentru amenajarea pieții. Este necesar de construcția geretei, inverzirea, pavarea trotuarelor, instalarea mobilierului stradal, iluminarea și construcția WC public.

Activități cheie:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obținerea deciziei Consiliului local, cu privire la atribuirea locului pentru crearea parcului. 2. Crearea grupului de lucru (APL, OSC, cetățeni activi (inclusiv tinerii, persoane în etate, mame cu copii mici, persoane cu nevoi speciale) 3. Elaborarea proiectului tehnic pentru construcția pieții 4. Efectuarea concursului de oferte pentru îndeplinirea lucrărilor de amenajarea pieții 5. Lucrările de amenajarea pieții 6. Monitorizarea lucrărilor de către GL 7. Eveniment de darea în exploatare a lucrărilor.
Rezultate așteptate:	<ul style="list-style-type: none"> • Comuna dispune de piața agricolă. • Gerete construite • Spații inverzite • Trotuare pavate • Mobilier de stradă și iluminare instalat • WC public construit
Statutul proiectului:	În proiect
Responsabil și parteneri de implementare:	APL, AE, GL
Durată estimativă:	2024-2025
Costuri estimative:	2.300.000
Potențiale surse de cofinanțare:	Bugetul raional, buget local, programe naționale, granturi

Fișa de proiect 3.

Titlul proiectului:	Eficiența energetică pentru instituții publice din satul Țarigrad
Obiectiv:	Instalarea panourilor fotovoltaice (de 10-20 KW la fie care instituție) la instituțiile publice din localitate: 2gradinițe, 2 gimnazii, casa de cultură, primăria
Localizare:	Satul Țarigrad
Succintă descriere proiect:	RM se confruntă cu scumpirile permanente de resursele energetice. În cadrul sedinție de planificarea strategică, membrii grupului de lucru au propus instalarea panourilor fotovoltaice la instituțiile publice din localitate, ce a permite reduceri la factura la energia electrică.
Activități cheie:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obținerea deciziei Consiliului local, cu privire la instalarea panourilor fotovoltaice 2. Crearea grupului de lucru (APL, OSC, cetățeni activi (inclusiv tinerii, persoane în etate, mame cu copii mici, persoane cu nevoi speciale) 3. Elaborarea proiectului tehnic pentru instalarea panourilor fotovoltaice 4. Efectuarea concursului de oferte pentru îndeplinirea lucrărilor de instalarea panourilor fotovoltaice de 60-80 kw. 5. Lucrările de instalarea panourilor fotovoltaice 6. Monitorizarea lucrărilor de către GL 7. Eveniment de darea în exploatare a lucrărilor.
Rezultate așteptate:	<ul style="list-style-type: none"> • Panouri fotovoltaice instalate. • Reducere la facturile la energia electrică
Statutul proiectului:	În proiect
Responsabil și parteneri de implementare:	APL, OSC, Administrația instituțiilor
Durată estimativă:	2024-2028

Costuri estimative:	2.000.000
Potențiale surse de cofinanțare:	Bugetul raional, buget local, programe naționale, granturi

Fișa de proiect 4.

Titlul proiectului:	Zona de recreiere a satului Țarigrad
Obiectiv:	Crearea parcului de odihnă și agrement (inverzirea spațiului, amenajarea aleei, pavarea trotuarelor, amenajarea terenului de joacă pentru copii și de odihnă pentru tineret și mături, construcția terenului sportiv, instalarea mobilierului stradal, construcția WC public, iluminarea)
Localizare:	Satul Țarigrad
Succintă descriere proiect:	Satul Țarigrad nu dispune de spațiul de odihnă pentru cetățenii. Comunitatea are spațiu necesar pentru crearea parcului de odihnă. Este necesar de amenajarea aleelor, inverzirea, pavarea trotuarelor, amenajarea terenului de joacă pentru copii, spații de odihnă pentru tineret și mături, construcția terenului de mini fotbal, instalarea mobilierului stradal, iluminarea și construcția WC public.
Activități cheie:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obținerea deciziei Consiliului local, cu privire la atribuirea locului pentru crearea parcului. 2. Crearea grupului de lucru (APL, OSC, cetățeni activi (inclusiv tinerii, persoane în etate, mame cu copii mici, persoane cu nevoi speciale) 3. Elaborarea proiectului tehnic pentru construcția parcului 4. Efectuarea concursului de oferte pentru îndeplinirea lucrărilor de amenajarea parcului. 5. Lucrările de amenajarea parcului 6. Monitorizarea lucrărilor de către GL. 7. Eveniment de darea în exploatare a lucrărilor.
Rezultate așteptate:	<ul style="list-style-type: none"> • Comuna dispune de un spațiu de odihnă și agrement. • Spații inverzite • Alee amenajate, trotuare pavate • Terenul de joc pentru copii amenajat • Teren de mini fotbal instalat • Mobilier de stradă și iluminare instalat • WC public construit
Statutul proiectului:	În proiect
Responsabil și parteneri de implementare:	APL, OSC
Durată estimativă:	2024-2027
Costuri estimative:	9.700.000
Potențiale surse de cofinanțare:	Bugetul raional, buget local, programe naționale, granturi

Fișa de proiect 5.

Titlul proiectului:	Facilitarea dezvoltării economice a satului Țarigrad
Obiectiv:	Crearea incubatorului de afaceri pentru stimularea afacerilor în rândurile tinerilor și femei (prestarea serviciilor de frumusețe, reparația hainelor și încălțăminte, e.c.t.)
Localizare:	Satul Țarigrad

Succintă descriere proiect:	Comunitatea are nevoie de locuri de muncă pentru femei și tineri, dar aceasta categorie de populație nu dispune de resurse financiare, spații pentru desfășurarea activităților economice. Este identificat un spațiu, care după reconstrucția, amenajarea și dotarea a deveni incubator de afaceri.
Activități cheie:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obținerea deciziei Consiliului local, cu privire la atribuirea lspațiului pentru crearea incubatorului. 2. Crearea grupului de lucru APL, OSC, AE 3. Elaborarea proiectului tehnic pentru reconstrucția spațiilor 4. Desfășurarea concursului de oferte lucrărilor de reconstrucție 5. Lucrările de reconstrucție 6. Monitorizarea lucrărilor de către GL 7. Eveniment de darea în exploatare a lucrărilor.
Rezultate așteptate:	<ul style="list-style-type: none"> • Incubator de afaceri creat • Incubator de afaceri dotat cu utilaje și mobilier • Echipa de lucru formată și instruită • Servicii și produse prestate populației
Statutul proiectului:	În proiect
Responsabil și parteneri de implementare:	APL, ADR NORD, OSC, AE
Durată estimativă:	2025-2028
Costuri estimative:	10.000.000
Potențiale surse de cofinanțare:	Bugetul raional, buget local, programe naționale, granturi

Secretar al Consiliului local

BODEAN Lora